

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ, МЕНЕДЖМЕНТУ ТА
МАРКЕТИНГУ

Суббота Д.О.

ДИПЛОМНА РОБОТА МАГІСТРА

2022

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. В. ДАЛЯ
(повне найменування вищого навчального закладу)

ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І УПРАВЛІННЯ
(повне найменування інституту, назва факультету (відділення))

КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ, МЕНЕДЖМЕНТУ ТА
МАРКЕТИНГУ
(повна назва кафедри (предметної, циклової комісії))

Пояснювальна записка

до дипломної роботи магістра
(освітній рівень)

на тему «Удосконалення механізму державного регулювання інвестиційної діяльності в регіонах України»

Виконав: студент гр. ПУ-21зм
напряму підготовки (спеціальності)
281 «Публічне управління та адміністрування»
(шифр і назва напряму підготовки, спеціальності)

Суббота Д.О.

(прізвище та ініціали)

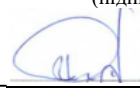

(підпис)

Керівник

Бучнів М.М.

(прізвище та ініціали)

(підпис)

Рецензент

Кушал І.М.

(прізвище та ініціали)

(підпис)

Зав. кафедрою публічного управління,
менеджменту та маркетингу

Хандій О.О.

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. В.ДАЛЯ

(повне найменування вищого навчального закладу)

Інститут, факультет, відділення факультет економіки і управління

Кафедра, циклова комісія кафедра публічного управління,

менеджменту та маркетингу

Освітній рівень магістр

Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідуючий кафедрою публічного
управління, менеджменту
та маркетингу

 проф. Хандій О.О.

_____ 2022 року

**ЗАВДАННЯ
НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТА**

Суббота Дар'я Олександрівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи «Удосконалення механізму державного регулювання
інвестиційної діяльності в регіонах України»

керівник роботи Бучнів М.М., к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом вищого навчального закладу від 20 вересня 2022р. №
128/01

2. Строк подання студентом роботи 14.11.2022

3. Вихідні дані до роботи дані річних звітів і планів соціально-економічного
розвитку органів державної влади, статистичної звітності, інформація
періодичних видань, рекомендації науково-дослідних установ

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1. Теоретико-методологічні засади модернізації механізмів реалізації
державного регулювання

2. Аналіз питань державного регулювання інвестиційної діяльності в
регіонах України

3. Рекомендації щодо удосконалення механізму державного регулювання
регіонального розвитку інвестиційної діяльності

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

Структура агропромислового комплексу Львівської області; взаємодія
органів державного регулювання інвестиційної діяльності на
загальнодержавному рівні; обсяги бюджетного фінансування у сфері
регулювання інвестиційних процесів в сільському господарстві; динаміка
видатків на державне регулювання інвестицій в сільському господарстві у
розрахунку на одиницю населення України; SWOT- аналіз державного
регулювання інвестиційної діяльності; динаміка співвідношення показників

результатів роботи сільськогосподарських підприємств до обсягу їх інвестицій та державної фінансової допомоги; пріоритетні напрями державної підтримки інвестицій; удосконалений механізм державного регулювання регіонального розвитку; модель державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві в регіонах.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 06.09.2022

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Затвердження та надання теми роботи	вересень 2022	виконано
2.	Обґрунтування актуальності теми роботи	вересень 2022	виконано
3.	Робота з бібліографічними джерелами, підготовка матеріалів для написання першого розділу роботи	вересень 2022	виконано
4.	Надання матеріалів по першому розділу роботи	жовтень 2022	виконано
5.	Збір інформації для написання другого розділу роботи	жовтень 2022	виконано
6.	Надання матеріалів по другому розділу роботи	жовтень 2022	виконано
7.	Підготовка матеріалів та написання третього розділу роботи	листопад 2022	виконано
8.	Надання матеріалів по третьому розділу роботи	листопад 2022	виконано
9.	Написання висновків, заключне оформлення роботи та демонстраційних матеріалів	листопад 2022	виконано
10.	Підготовка доповіді до захисту роботи	листопад 2022	виконано

Студент

(підпис)

Суббота Д.О.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Бучнів М.М.
(прізвище та ініціали)

РЕФЕРАТ

Текст стор. 93, табл. 6, рис. 17.

Державне регулювання, інвестиційна діяльність, регіональний розвиток, державна політика, державна підтримка, аграрний сектор сільське господарство, публічне управління, механізм державного регулювання, інвестиційна стратегія.

У дипломній роботі магістра проаналізовано використання програмно-цільового та проектного інструментарію регулювання соціально-економічного розвитку територій, ефективність державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві, сформовані основні напрями та рекомендації удосконалення державної підтримки інвестицій в Україні та запропонований механізм ефективного розвитку державного регулювання інвестиційної діяльності в аграрному секторі.

Враховуючи прагнення України щодо європейської інтеграції, принципи, засади та певною мірою завдання щодо регіонального розвитку мають відповідати основним європейським нормам та принципам. На сьогоднішній день вони мають багато спільного з принципами, засадами та завданнями Європейського Союзу, хоча, у той самий час, існують і певні відмінності. Приведення національних норм до європейських є стратегічним завданням України.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ МОДЕРНІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ	9
1.1. Концептуальні засади державної політики регіонального розвитку України	9
1.2. Структура та складові механізму державного управління регіональним розвитком, основні підходи до його формування	19
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	29
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПИТАНЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ	31
2.1. Аналіз використання програмно-цільового та проектного інструментарію регулювання соціально-економічного розвитку територій	31
2.2. Аналіз державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві	42
2.3. Ефективність державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві	50
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	60
РОЗДІЛ 3. РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	62
3.1 Напрями удосконалення державної підтримки інвестицій в Україні	62
3.2. Механізми розвитку державного регулювання інвестиційної діяльності в аграрному секторі	69
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	80
ВИСНОВКИ	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	87

ВСТУП

Державна регіональна політика, як і будь-яка цілеспрямована діяльність держави, має спиратися на відповідні принципи, засади та завдання. Саме від вдало визначених завдань, напрямів їх реалізації та принципів, на яких вона будуватиметься, залежить якість державної політики. Аналіз принципів сучасної державної регіональної політики України, основних їх завдань та напрямів реалізації є важливим науковим завданням.

Враховуючи прагнення України щодо європейської інтеграції, принципи, засади та певною мірою завдання щодо регіонального розвитку мають відповідати основним європейським нормам та принципам. На сьогоднішній день вони мають багато спільного з принципами, засадами та завданнями Європейського Союзу, хоча, у той самий час, існують і певні відмінності. Приведення національних норм до європейських є стратегічним завданням України.

Ресурсне забезпечення регіонального управління, як система державних заходів, передбачає: одночасну участь кількох рівнів влади і управління та багатьох конкретних одержувачів відповідної підтримки; мобілізацію та перерозподіл різноманітних ресурсів з узгодженням інтересів і розв'язанням конфліктів з цього приводу. Виникає множина проблем, які потребують узгодження, координації, контролю, делегування повноважень, установлення довірливих відносин та інших організаційних дій. Адже більшість цих дій, а головне, їх технологічні ланцюжки, не є нормативними. Тільки розробка спеціальних організаційних механізмів, доведених до детальних процедур і закріплених в нормативних актах як обов'язковий принцип, здатна ввести ресурсне забезпечення регіонального управління в режим нормальної організаційної діяльності.

З огляду на це, особливої актуальності набувають питання удосконалення механізму державної підтримки регіонального розвитку, що потребують нагального вирішення.

Теоретичні і методичні основи державного управління регіональним

розвитком, розглянуто в працях відомих вітчизняних науковців та практиків, як: В. Д. Бакуменко, О. В. Берданова, В. Г. Бодров, В. М. Вакуленко, З. С. Варналій, Т. В. Голікова, О. В. Головач, І. А. Грицяк, М. І. Долішній, Л. М. Зайцева, В. Ю. Керецман, І. В. Козюра, Н. Й. Коніщева, М. В. Кравченко, В. С. Куйбіда, О. Ю. Лебединська, В. Ф. Мартиненко, С. А. Мельник, М. К. Орлатий, О. М. Петроє, М. О. Пухтинський, І. В. Розпутенко, С. М. Серьогін, П. К. Ситник, Д. М. Стеченко, А. Ф. Ткачук, О. Г. Топчієв, В. П. Трощинський, В. П. Удовиченко, Л. В. Хоміч, Ю. П. Шаров та ін.

Незважаючи на значну кількість праць, присвячених питанням регіонального розвитку, подальшої уваги науковців потребують питання аналізу відповідності норм та принципів регіональної політики України Європейським стандартам та принципам, їх відмінностей та спільних рис з метою виділення напрямів подальшого вдосконалення національного регіонального розвитку та державної підтримки.

Метою дипломної роботи магістра є обґрунтування теоретичних положень, розроблення методичних підходів і практичних рекомендацій щодо розробки механізму державної підтримки регіонального розвитку.

Досягнення поставленої мети потребує вирішення таких завдань:

- проаналізувати використання програмно-цільового та проектного інструментарію регулювання соціально-економічного розвитку територій;
- проаналізувати ефективність державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві;
- сформулювати основні напрями удосконалення державної підтримки інвестицій в Україні;
- запропонувати механізми розвитку державного регулювання інвестиційної діяльності в аграрному секторі.

Об'єктом дослідження є процес вдосконалення механізму реалізації державного регулювання інвестиційної діяльності в регіонах України.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і прикладних положень щодо державної політики регіонального розвитку.

Практична значимість дослідження полягає в тому, що основні теоретичні положення та висновки дослідження дають змогу сформуванню цілісної теоретичної та методологічної бази для практичного запровадження механізму державної підтримки стратегічного розвитку регіону в умовах децентралізації, які можуть бути використані органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування в процесі розробки стратегічних та програмних документів з питань державного стратегічного управління регіональним розвитком з метою забезпечення розвитку регіонів з урахуванням запровадження децентралізації, а також створення рівних умов для життя населення, зокрема доступу до базових публічних послуг на всій території України.

Виконана робота дозволяє приймати науково-обґрунтовані рішення в розробці інструментів та методів забезпечення державної політики регіонального розвитку та може бути використана у практичній діяльності.

Під час роботи над магістерською роботою для досягнення поставленої мети було використано наступні методи дослідження: системний підхід; аналітичний підхід; графічний (для наочного зображення результатів дослідження), статистичний аналіз.

Робота включає вступ, 3 розділи, висновки, список використаних джерел. Загальний обсяг роботи – 93 сторінки. Містить 6 таблиць, 17 рисунків, список використаних джерел налічує 53 найменувань.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ МОДЕРНІЗАЦІЇ МЕХАНІЗМІВ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

1.1. Концептуальні засади державної політики регіонального розвитку України

Державна регіональна політика в Україні на сьогоднішній день не забезпечила мінімізації ризиків, пов'язаних з диспропорційністю територіального розвитку, що призвело до консервування та й загалом до поглиблення міжрегіональних диспропорцій, дезінтеграції національного економічного простору та зростання соціальної напруги в суспільстві. Зазначене вказує на необхідність розробки нових підходів до формування та реалізації державної регіональної політики, яка сприятиме економічному зростанню територій, перетворенню регіональних відмінностей у нові можливості для їх соціально-економічного розвитку та забезпечення високого рівня якості життя населення незалежно від місця проживання.

Сутність регіональної політики в різних країнах різниться в залежності від масштабів її впливу. В деяких країнах вона розглядається достатньо широко – як державне регулювання територіального розвитку, в інших – реалізується шляхом використання обмеженої кількості інструментів [32]. Для України в умовах децентралізації влади актуальним є широке розуміння регіональної політики.

Оскільки цілі та пріоритети місцевого розвитку не завжди відповідають завданням державної регіональної політики, тому не слід ототожнювати державну регіональну політику з децентралізацією [35]. Децентралізацію слід розглядати як елемент, етап політики регіонального розвитку. На сьогоднішній день державна регіональна політика охоплює ширший спектр управлінських впливів, як в напрямку підтримки та стимулювання розвитку регіонів загалом, так і територій з особливими умовами розвитку (гірські, сільські тощо), тоді як децентралізація спрямована на передачу владних повноважень та бюджетів від

державних органів влади органам місцевого самоврядування за рахунок чого місцева влада отримує більше прав у використанні власного потенціалу та ресурсів для вирішення проблем місцевого розвитку.

Таким чином децентралізація є інструментом, який стимулює і створює умови для економічного зростання територій та покращення рівня життя населення. Таким чином, в реаліях сучасних реформ, зокрема адміністративно-фінансової децентралізації відбувається переосмислення політики регіонального розвитку крізь призму пріоритетів та механізмів реалізації саме цієї реформи, що позначається на розширенні об'єктно-суб'єктного переліку учасників процесу управління регіональним розвитком. За цих умов необхідним є забезпечення системності управлінських впливів, взаємоузгодженості повноважень та їх ресурсного забезпечення, а також посилення відповідальності регіональної і місцевої влади. Однак при цьому слід враховувати і те, що ефективність локальних процесів не завжди сприятиме ефективності регіональних через ризик загострення центрально-периферійних відносин, стагнацію територій з нижчим потенціалом розвитку, неможливість вирішення або консервації проблем, які потребують значних ресурсів.

Розглядати державну регіональну політику доцільно в ракурсі двох методологічних підходів, які розкривають її сутність:

- розподільчого (функціонально-рівневого), який базується на переході від суто централізованої до ієрархічної моделі інституційної структури влади, функцій, повноважень і ресурсного забезпечення територій;
- синергетичного, який зорієнтований на отримання сукупного ефекту від комплексу дій і заходів в сфері бюджетне вирівнювання, стратегічного та просторового планування, підтримки підприємництва та розбудови інфраструктури, секторальної підтримки тощо.

Існує думка, що «політика синергії, яка при правильному плануванні та реалізації забезпечує ефект набагато вищий, ніж ефект від суми окремих заходів галузевих політик. На відміну від галузевих політик вона, перш за все,

має орієнтуватися на просторовий ефект певних політичних дій і заходів, програм і бюджетів, служити певним фільтром, через який окремі види політики спрямовуються на конкретні території з метою досягнення оптимального (позитивного) ефекту та компліментарності заходів» [48].

Наведені підходи в сукупності розширюють інструментарій механізмів регулювання регіонального розвитку. Так, в Державній стратегії регіонального розвитку до 2020 року зазначається, що «регіональна політика – це передусім політика розвитку, яка включає розроблення заходів та інструментів, метою яких є не тільки безпосереднє розв’язання соціальних проблем, а й підвищення економічного потенціалу територій, збільшення продуктивності їх економіки, прибутковості місцевого бізнесу та зростання рівня доходів населення» [26].

Еволюція державної регіональної політики України свідчить про незмінність її основних цільових та ціннісних орієнтирів, зокрема щодо підвищення рівня конкурентоспроможності регіонів і зменшення міжрегіональної диференціації, а також забезпечення територіальної цілісності держави та сприяння міжрегіональній інтеграції. Як свідчить досвід реалізації регіональної політики в Україні впродовж років незалежності реалізація цих цілей вимагає поєднання та узгодження інструментів вирівнюючого та стимулюючого характеру.

Загалом, об’єктом державного регулювання виступають повноваження з регулювання регіонального розвитку, зокрема просторової організації територій, стратегування і програмування та налагодження системи фінансових взаємовідносин між різними рівнями влади.

Важливо, щоб в умовах розбудови нової інституційної архітектури системи регулювання регіонального розвитку було дотримано баланс управлінських впливів центрального, регіонального і місцевого рівнів та досягнуто консенсус між загальнонаціональними пріоритетами та потребами конкретних територій.

У процесі розробки та впровадження державної регіональної політики в Україні й досі відсутнє єдине бачення шляхів, механізмів та інструментів

узгодження трьох взаємопов'язаних і взаємозалежних складових комплексного виміру регіонального розвитку: секторального (галузево-секторального, що забезпечує стабільне функціонування регіональних економічних комплексів і їх стійке соціально-економічне зростання), територіально-просторового (з урахуванням досягнення збалансованого просторового розвитку, у т.ч. на рівні: міста – приміські території – сільські території; вирішення системних проблем периферійних, депресивних територій, міських агломерацій та прилеглих до них «зелених зон» тощо); управлінського (у т.ч. створення єдиної системи стратегічного планування і прогнозування розвитку держави та регіонів, оптимізація системи територіальної організації влади, розвиток місцевого самоврядування тощо). Усвідомлення необхідності триєдиного підходу до формування нової регіональної політики – запорука підвищення конкурентоспроможності регіонів, досягнення збалансованого територіального розвитку, успішного здійснення комплексу започаткованих реформ, що впроваджуються на місцевому, регіональному рівнях, у межах України загалом [49].

Сучасний етап реалізації державної регіональної політики пов'язаний із низкою ризиків серед яких:

- недостатній рівень координованості реформ в сфері державної регіональної політики, адміністративно-територіальної реформи, реформи місцевого самоврядування та низки секторальних реформ;
- наявність хронічного конфлікту між виконавчою владою і місцевим самоврядуванням і відповідно, відсутність чіткого розмежування прав та повноважень регіональних, районних та місцевих органів управління і як наслідок нестабільність нормативно-правових умов реалізації реформ;
- невизначеність чіткої процедури та відсутність чітких критеріїв укрупнення адміністративних районів і чіткого розподілу повноважень щодо районного рівня влади;

- відсутність у багатьох випадках визначених меж адміністративно-територіальних одиниць, що породжує постійні компетенційні спори між органами місцевого самоврядування та місцевими органами державної влади, зокрема щодо права власності на землю, податки тощо;
- наявність проблеми законодавчого врегулювання та процедурних аспектів механізму передачі і використання земельних, майнових та інших ресурсів ОТГ, а в перспективі нових укрупнених адміністративних районів;
- недосконалість реформування діяльності територіальних органів виконавчої влади щодо реалізації ними контролюючих та координуючих функцій (відсутність контролю за ефективністю використання ресурсів ОТГ);
- невирішеність питань ресурсного забезпечення розвитку територій, зокрема територій з особливими проблемами розвитку;
- недосконалість існуючих інструментів механізму державної підтримки розвитку територій, які здебільшого використовуються не на «розвиткові цілі», а на вирішення поточних завдань, тобто покриття нестачі капітальних видатків місцевих бюджетів, а також відсутність гарантованих інструментів щодо фінансової підтримки розвитку цих територій.

Ці проблеми прямо чи опосередковано впливають на розбудову механізмів реалізації державної регіональної політики, соціально-економічної політики регіонів, в т.ч. у частині відносин між регіональною владою та територіальними громадами.

Державна регіональна політика сьогодні використовує інструменти міжбюджетного вирівнювання та програмно-проектний інструментарій стимулюючого впливу. З огляду на наявні інструменти можна говорити про активну та пасивну регіональну політику. Якщо пасивна регіональна політика включає інструменти міжбюджетного вирівнювання (дотації та субвенції), то

активна - націлена на впровадження заходів стимулюючого впливу, реалізація яких прийтиме підвищенню рівня конкурентоспроможності економік регіонів.

На основі врахування важелів впливу пасивної та активної регіональної політики визначимо її засадничі детермінанти, які закладаємо в Концепцію удосконалення механізмів державної регіональної політики. До вказаних детермінантів належать:

- підвищення якості управління та адміністрування;
- залучення партисипативних інститутів суспільного впливу шляхом набуття ознак публічної політики через зростання ролі питань консенсусу і збалансованості інтересів різних груп населення та залучення їх до постановки та вирішення місцевих проблем;
- актуалізація та поширення інструментів державно - і муніципально-приватного партнерства; підвищення рівня взаємоузгодженості управлінських рішень між ієрархічними рівнями влади;
- досягнення компліментарності через узгодження секторальних реформ; забезпечення системного стратегування та програмно-цільового програмування;
- дотримання балансу між інструментами вирівнювання і стимулювання розвитку регіонів;
- зростання ролі фінансових інструментів стимулювання регіонального та місцевого розвитку;
- взаємоузгодженість політики стимулювання розвитку «точок зростання» та підтримки економічно менш розвинутих та депресивних територій;
- залучення «м'яких» інститутів як обов'язкових чинників сприяння сталому розвитку регіонів;
- впровадження нових управлінських технологій (наприклад, електронні адміністративні послуги чи міжмуніципальне партнерство);
- імплементація інституційного базису регіональної політики ЄС;

- гармонізація внутрішньо-системних заходів регіональної політики та зовнішніх впливів тощо.

Сучасні інструменти державної регіональної політики в розрізі напрямів управлінського впливу та заходів регіональної політики відображають його комплексний характер (рис. 1.1).

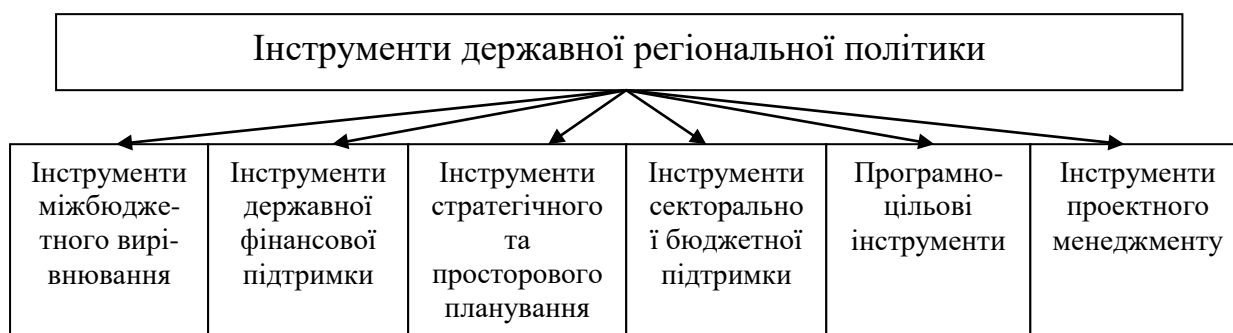

Рис. 1.1. Класифікаційні групи інструментів державної регіональної політики

В умовах України удосконалення регіональної політики та механізмів її реалізації має відбуватись за умов забезпечення комплексного підходу до управління регіональним розвитком, що забезпечить:

- збалансування управлінських впливів шляхом покращення координації політики між різними рівнями державної влади і місцевим самоврядуванням;
- горизонтальної інтеграції всіх секторальних політик, що забезпечуватиме синергетичний ефект управлінських рішень. В цьому контексті вкрай важливим є також питання узгодженості міської та регіональної політики;
- врахування територіальної специфіки, яка має сприяти дієвості управлінських впливів на локальному рівні;
- створення умов для розвитку мережових форм економічних суб'єктів на міжрегіональному, макрорегіональному, національному і міждержавному рівнях тощо.

Основними напрямками державної регіональної політики, на наш погляд, є: економічний, соціальний, гуманітарний, демографічний, екологічний,

науково-технічний, інформаційний, зовнішньоекономічний та суспільно-політичний. Напрями регіональної політики тісно пов'язані з її метою. Ураховуючи цей факт, вважаємо доцільним не погодитися з тими дослідниками, які мету державної регіональної політики визначають лише як розв'язання соціально-економічних проблем регіону. На наше переконання, метою державної регіональної політики є забезпечення сталого регіонального розвитку країни у всіх його напрямках та всіх регіонах шляхом створення відповідних умов (нормативно-правових, організаційних, фінансово-матеріальних, технологічних тощо) з урахуванням специфіки кожного регіону.

Значна кількість дослідників такого феномену, як державна регіональна політика, наголошують на тому, що її метою є «розв'язання проблем», але, на наш погляд, державна регіональна політика має бути спрямована на створення та забезпечення всіх умов для розвитку регіонів, у тому числі й для повноцінного розв'язання певних регіональних проблем. Держава не повинна розв'язувати проблеми, вона має створити всі умови для повноцінного розвитку територій та в разі виникнення певних проблем разом з регіонами їх вирішувати й надавати останнім усі важелі впливу на регіональний розвиток, разом із чітко визначеною відповідальністю. Саме регіони повинні вирішувати свої проблеми, але на основі чітко визначеної державної політики, якісної нормативно-правової бази й відповідного ресурсного та матеріально-технічного забезпечення.

Державна регіональна політика реалізується на основі чітко визначеної мети та встановлених завдань щодо кожного з напрямів регіонального розвитку. Серед стратегічних завдань економічного регіонального розвитку вітчизняні науковці виділяють такі:

- вихід з кризи, стабілізація економіки регіону;
- реструктуризація господарського комплексу регіону;
- створення соціально-орієнтованої економіки ринкового типу [50, с. 15].

Автори «Державної регіональної політики України» визначають такі її основні стратегічні завдання: – підвищення конкурентоспроможності регіонів та зміцнення їх ресурсного потенціалу;

- забезпечення розвитку людських ресурсів;
- розвиток міжрегіонального співробітництва;
- створення інституційних умов для регіонального розвитку [32, с. 35 – 37].

У ст. 6 проекту Закону України «Про засади державної регіональної політики» визначені такі пріоритети регіональної політики України на сучасному етапі:

1) стимулювання та підтримка місцевих ініціатив щодо ефективного використання внутрішнього потенціалу регіонів для створення та підтримання повноцінного життєвого середовища, підвищення якості життя людей;

2) зменшення територіальної диференціації за індексом регіонального людського розвитку, перш за все між столицею держави містом Києвом та іншими регіонами України;

3) формування конкурентоспроможності регіонів через розроблення та впровадження програм і проектів підвищення конкурентоспроможності територій;

4) стимулювання міжрегіональної інтеграції, подолання міжрегіонального відчуження, інтеграції регіональних економічних, інформаційних, освітніх просторів у єдиний загальноукраїнський простір;

5) визначення проблемних територій у регіонах та впровадження заходів державного реагування на ситуації, що склалися в них;

6) створення ефективної системи охорони навколишнього середовища через урахування екологічної складової у стратегіях регіонального розвитку, оцінювання, вирівнювання та зниження техногенно-екологічних навантажень на довкілля в регіонах;

7) запровадження дієвих інструментів державної підтримки міжрегіональної інтеграції, виконання міжрегіональних проектів та програм;

8) формування, з урахуванням документів Ради Європи та Європейського Союзу, нормативно-правової бази, необхідної для реалізації державної регіональної політики, визначеної цим законом;

9) поліпшення матеріального, фінансового, інформаційного, кадрового та іншого ресурсного забезпечення розвитку регіонів, сприяння виконанню завдань органами місцевого самоврядування;

10) створення ефективних механізмів представництва інтересів регіонів на загальнонаціональному рівні, а територіальних громад – на регіональному, забезпечення врахування самотності регіонів та їх конкурентних переваг при формуванні та реалізації державної регіональної політики [49, с. 54 – 55].

Одним із важливих завдань регіональної політики України на сучасному етапі є врахування європейських орієнтирів регіонального розвитку та приведення вітчизняної нормативно-правової бази у відповідність з нормативними документами ЄС, Ради Європи та інших нормотворчих міжнародних організацій.

Як зазначають вітчизняні науковці, «суть адаптації європейської регіональної політики для України визначається у чіткому застосуванні принципів цієї політики. У зв'язку з цим важливого значення набуває необхідність розробки науково обґрунтованої Комплексної регіональної політики України» [43, с. 32]. Не можна не погодитись з автором даного висловлювання щодо необхідності комплексної регіональної політики, що враховувала б усе вищезазначене: європейські принципи регіонального розвитку, основні завдання та пріоритети державної регіональної політики, норми Європейського Союзу та досвід європейських країн.

Національна регіональна політика України має бути спрямована на вирішення найважливішого завдання сьогодення – створення самодостатніх потужних регіонів, з тільки їм притаманною специфікою, культурними та мовними традиціями, міцною економікою та можливостями для самоврядності. Подальші наукові розробки мають бути присвячені саме вирішенню зазначених стратегічних пріоритетів. Завдання держави в цьому

контексті – створити та забезпечити всі умови (нормативно-правові, організаційні, фінансові тощо) для повноцінного територіального розвитку.

1.2. Структура та складові механізму державного управління регіональним розвитком, основні підходи до його формування

Аналіз організаційної структури механізмів державного управління здійснено, виходячи з позиції, що це ієрархія його складових, що забезпечують виконання певних функцій, необхідних для досягнення цілей управління, а також сукупність правил та обмежень взаємодії складових. Декомпозиція механізму є першим кроком на шляху побудови його організаційної структури. При цьому мають значення тільки ті властивості складових, які визначають їх взаємодію з іншими. Поділ системи на складові та виділення підсистем спрощує дослідження всієї системи і, отже, спрощує її формальний опис. Побудова ієрархічної організаційної структури механізму державного управління передбачає відображення такої кількості рівнів, яка потрібна для створення уявлення про його основні властивості.

У дослідженнях науковців опис організаційної структури механізму державного управління найчастіше починається визначенням їх елементів. Так, Р. Рудніцька у механізмі державного управління виділяє такі основні елементи: методи, важелі, інструменти, політика, правове, нормативне та інформаційне забезпечення [51].

О. Федорчак акцентує увагу на тому, що склад механізму державного управління визначається залежно від особливостей сфери діяльності, де він діє [52].

Таке уявлення структури не може розглядатися як повне, бо воно не містить складових, які визначають суб'єктність механізму державного управління, а саме поза увагою залишаються суб'єкти державного управління. Тому до елементів механізму державного управління пропонується додати суб'єктів управління (органи та установи державного управління), що

здійснюють вплив на об'єкт управління за допомогою низки елементів (методи, важелі, інструменти, політика, правове, нормативне та інформаційне забезпечення та ін.).

Виділення організаційної складової механізму державного управління обґрунтовується спеціалізацією органів публічної влади, що проявляється в спеціалізації функцій державного управління та раціональному розподілі повноважень. Призначення цієї складової полягає у визначенні прав, обов'язків, компетенції та відповідальності в процесі формування і прийняття управлінських рішень. Взаємозв'язок організаційної і нормативно-правової складових проявляється в тому, що правові документи стосовно розподілу компетенції встановлюють межі, але не визначається внутрішній зміст. Останнє якраз і відбувається в процесі функціонування організаційної складової.

Органічний взаємозв'язок організаційної структури і функціональної структури на практиці призводить до того, що вони постають як єдине ціле, як організаційно-функціональна структура, побудована за принципом розподілу функцій по вертикалі і горизонталі структури. Теоретико-методологічну основу її формування і функціонування складають:

- загальні чи загальносистемні принципи (системності, багатоманітності, унікальності, законності, поділу влади, демократизму, прозорості, правової впорядкованості, наукової обґрунтованості, ін.);
- організаційно-технологічні принципи (насамперед всього структурно-цільові, структурно-функціональні, структурно-організаційні) [7].

Узагальнюючи позиції науковців щодо структури механізму державного управління, можна зробити такі висновки:

1. Основний акцент робиться на складових (елементах) механізму. При цьому їх опис носить досить узагальнений характер.
2. Менше уваги приділяється взаємозв'язкам між складовими механізму.

3. Досить часто не виділяються в якості окремих складових мета (цілі) та суб'єкти механізму.

4. Не простежується чіткий взаємозв'язок між визначенням механізму державного управління та його структурою.

5. Функції визначають організаційну структуру механізму державного управління та обумовлюють необхідність певних суб'єктів управління.

6. Органічний взаємозв'язок організаційної і функціональної структури механізму на практиці призводить до того, що вони постають як єдине ціле, як його організаційно-функціональна структура.

Основними складовими механізму державної управління та підтримки є цілі, функції, суб'єкти управління, методи (способи), інструменти, норми, принципи, стимули та ресурси.

Цілі – це визначальна складова механізму державного управління. В управлінні існують різні визначення поняття «ціль», але їх можна звести до наступного – це бажаний стан об'єкта управління (бажаний результат управлінської діяльності).

Цілі можуть бути складними, тобто поділятися на цілі нижчого рівня і відповідно мати ієрархічну структуру, та простими – не поділятися на підцілі.

Ціль є найважливішою характеристикою процесу управління. Для досягнення певних цілей і здійснюється процес управління, сенс і зміст управління визначається його метою. Теорія державного управління надає важливе значення цілям як системоутворюючим ознакам будь-якої організації, які відрізняють одну систему від іншої. Цілі державного управління, покликані відповідати таким вимогам [1]:

а) бути об'єктивно обумовленими та обґрунтованими, виходити з об'єктивних закономірностей і тенденцій суспільного розвитку та діяльності людей, відповідати об'єктивній логіці функціонування того або іншого явища, процесу, відношення, враховувати форми і механізми останніх;

б) бути соціально мотивованими, тобто йти від потреб, запитів і інтересів людей, відповідати їм і викликати тим самим розуміння, підтримку цілей, прагнення втілити їх у життя;

в) бути забезпеченими в ресурсному відношенні як з інтелектуальної, так і з матеріальної сторони, ґрунтуватися на реальному, а не на мнимому, наявному, а не на передбачуваному або можливому потенціалі, адаптованими до конкретних умов і факторів суспільної життєдіяльності;

г) бути системно організованими, включати в певній послідовності цілі стратегічні, оперативні і тактичні, загальні і приватні, головні і забезпечуючі, кінцеві і проміжні, віддалені, близькі та безпосередні і т. ін.;

д) можливість оцінювання їх досягнення.

Цілі і функції механізму державного управління взаємообумовлені, другі є похідними від перших. Існують різні визначення поняття «функція управління». На наш погляд, найбільш глибоко відображають сутність цього поняття визначення наведені в працях Г. Атаманчука та Ю. Кунєва:

- реальний, силовий, цілеспрямований, організуючий і регулюючий вплив на явище, яким управляють, відношення, стан, на який останні реагують і який сприймають [1];

- спеціалізована частина управлінських дій, які можна охарактеризувати як типові, регулярні і стабільні види діяльності суб'єкта управління, що відрізняються однорідністю цілей або дій [41].

Відповідно як і цілі функції бувають складними, тобто поділяються на підфункції, та простими, які не передбачають виділення підфункцій.

Існують різні класифікації функцій управління, найбільш розповсюдженим є поділ на загальні і спеціальні функції. Загальні функції управління не пов'язані з особливою специфікою об'єкта управління і є загальними для всіх механізмів державного управління. Спеціальні функції управління залежать від специфіки сфери діяльності.

Набір загальних функцій управління у різних авторів відрізняється, але більшість із них виділяють такі: аналіз, прогнозування, планування, організація (реалізація), контроль.

Загальні функції поєднують найбільші операції управління, які можна розділити на дрібніші. Крім названих функцій, виділяють також облік, мотивацію, роботу з персоналом, координацію, аналіз проблем,

Суб'єкти управління утворюються для виконання функцій управління. Саме останні і визначають необхідність тих, чи інших суб'єктів управління. Конкретний механізм державного управління має конкретні цілі, відповідно до них здійснюється конкретизація функцій (загальних і спеціальних), а відповідно до них створюються суб'єкти їх реалізації (рис. 1.2).

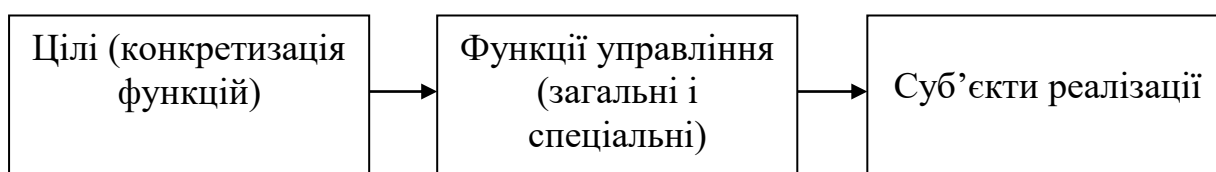

Рис.1.2. Похідність цілей, функцій та суб'єктів механізму державного управління

Суб'єкт управління може самостійно забезпечувати реалізацію однієї або кількох функцій, а з іншого боку функція може реалізуватися одним або кількома суб'єктами управління.

Методи - це складова механізму державного управління таким чином - це спосіб практичної реалізації управлінських функцій шляхом організаційно-розпорядчого впливу суб'єкта управління на поведінку і суспільну діяльність керованого об'єкту для досягнення поставлених управлінських цілей [4].

Н. Макарейко визначає методи як способи, прийоми впливу суб'єкта управління на об'єкт управління в рамках управлінських відносин, які використовуються для досягнення цілей і завдань управління, реалізації функцій управління [42].

Існує прямий зв'язок між функціями та методами державного управління, за допомогою яких ці функції здійснюються. Якщо функції

відповідають на запитання «що робити?», то методи – «як робити?». Метод є похідною від функцій механізму державного управління. Кожна функція потребує певних методів та технологій її реалізації. Тому важливо простежити зв'язок (наслідок) між функціями та методами державного управління.

Особливостями методів державно управління є те, що вони:

- реалізуються в процесі державного управління;
- виражають керівний (упорядковуючий) вплив суб'єктів управління на об'єкти управління, є змістом цього впливу і завжди мають своїм адресатом конкретний об'єкт (індивідуальний чи колективний);
- відображають та містять волю держави, виражають повноваження владного характеру органів виконавчої влади;
- використовуються суб'єктами управління як засіб реалізації – їх компетенції; мають свою форму і зовнішнє вираження [47].

Існує кілька підходів до класифікації методів управління, у числі яких можна виділити класифікацію за змістом впливу: економічні, організаційні, соціально-психологічні.

Економічні методи засновані на соціально-економічних законах і закономірностях розвитку об'єктивного світу, природи, суспільства і мислення. Вони опираються на систему економічних інтересів особистості, колективу і суспільства. Економічні методи управління – це система економічних стимулів і важелів, що впливають на виробництво, що організують діяльність підприємства і його працівників у потрібному для суспільства напрямку.

Центральне місце в системі методів управління займають організаційно-розпорядчі методи. Вони включають прийоми і способи впливу суб'єкта управління на об'єкт, засновані на силі та авторитеті влади, указів, законів, постанов, наказів, розпоряджень, інструкцій та ін. Вони встановлюють обов'язки, права, відповідальність кожного керівника і підлеглого (виконавця), ланки та рівня управління, а також покликані забезпечувати персональну

відповідальність працівників апарата управління за виконання волі вищих органів.

Соціально-психологічні методи побудовані на формуванні і розвитку суспільної думки щодо таких суспільно та індивідуально значимих моральних цінностей, як добро і зло, суть життя, моральні основи суспільства та відносин до особистості. Вони є сукупністю специфічних способів впливу на особисті відносини і зв'язки, що виникають у трудовому колективі, а також на соціальні процеси, що протікають у суспільстві.

Виділення даних методів управління є досить умовним, тому що їхнє різноманіття охопити практично неможливо.

Кожний метод управління передбачає наявність певного набору інструментів, які дозволяють його реалізовувати.

Норми поділяються на формальні та неформальні. Перші – це закони, постанови, розпорядження та інші нормативні акти, які, в основному, видаються органами виконавчої влади та місцевого самоврядування. Вони визнають порядок та сутність функціонування механізму державного управління, а також його обмеження. Неформальні норми – це «неписані закони», які закріплюються в правилах міжособистісної взаємодії і в моралі. Вони є продуктом особистісних відносин між обмеженою кількістю людей, зв'язаних відносинами довіри, кровного споріднення, спільністю інтересів або знайомством. Цінності та моральні норми, як частина неформальних норм, є одним з основних способів нормативної регуляції дій людини в суспільстві та суттєво впливають на функціонування механізмів державного управління [16].

В якості основних принципів механізму державного управління визначають такі [4]:

- системність – розподіл складових механізму державного управління за конкретними системами (підсистемами), які мають власну структуру;
- комплексність – ефективність механізму можлива лише за умов комплексної дієвості всіх складових (підсистем);

- компліментарність (принцип компенсації) – бездієвість одних підсистем гальмує дієвість інших підсистем, що в кінцевому результаті створює дефекти механізму;
- недоліки одних підсистем можуть бути компенсовані перевагами інших підсистем;
- функціональність – кожна підсистема має чітке функціональне призначення та повинна бути організована таким чином, щоб у сприятливих умовах реалізовувати свої можливості щодо виконання покладених на неї функцій;
- регламентованість – кожна підсистема реалізує своє функціональне призначення в межах чинного законодавства; галузева дотичність – урахування діяльності суміжних галузей, які або суттєво впливають на галузь, або залежні від неї.

Важливою складовою механізму державного управління є фінансові та матеріальні ресурси. Що стосується людських (інтелектуальних) ресурсів, то вони розглядаються як елемент складової «суб'єкти управління». Підсумовуючи вищевикладене, визначимо ключові характеристики узагальненої структури механізму державного управління (рис. 1.3.) [29,30]:

1. Визначальною складовою механізму державного управління є «цілі».
2. Складова «функції» є похідною від складової «цілі».
3. Складові «цілі» та «функції» звичайно мають ієрархічну структуру.
4. Кожній функції відповідає певна сукупність методів її здійснення.
5. Реалізація методів забезпечуються певним набором інструментів.
6. Функції визначають сутність та структуру суб'єктів (органів) управління.
7. Формальні норми (правила) – чітко визначені та регламентують/обмежують діяльність; неформальні норми та цінності – водночас виступають як обмежуючий та стимулюючий фактори (залежить від умов); принципи – є вихідними положеннями, відповідно до яких функціонують суб'єкти управління.

8. Важливою умовою функціонування механізму державного управління та реалізації його функцій є наявність фінансових та матеріальних ресурсів.

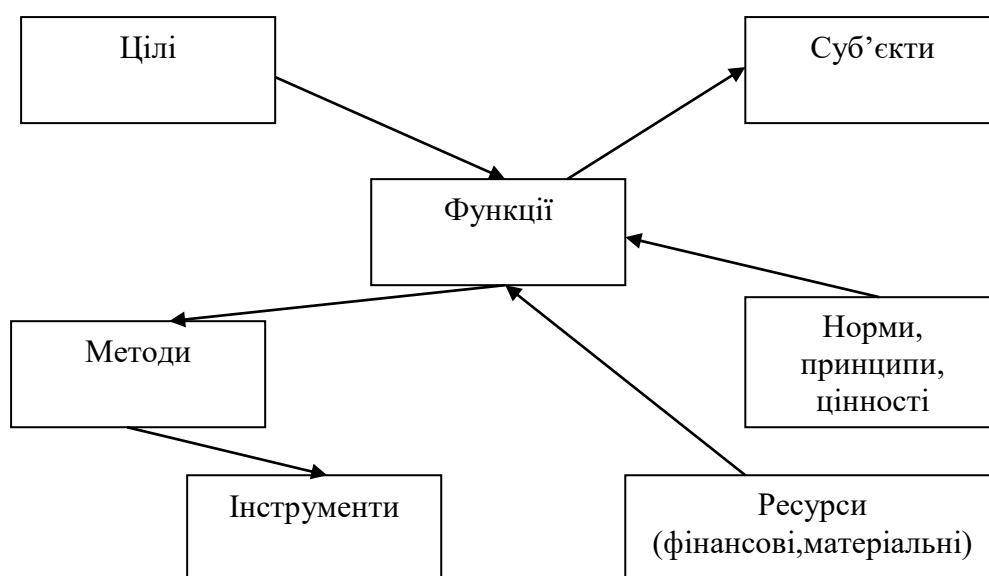

Рис. 1.3. Схема узагальненого механізму реалізації державної політики

Спираючись на схему узагальненої структури механізму державного управління можна сформулювати методичний підхід до його побудови. Він передбачає такі етапи:

1. Визначення цілей механізму.
2. На основі визначених цілей визначаються функції.
3. Для кожної функції визначаються методи її реалізації.
4. Для кожного методу обираються відповідні інструменти.
5. Для кожної функції визначаються суб'єкти, які забезпечують її здійснення.
6. Для функцій та суб'єктів визначаються норми (правила), які встановлюють рамки здійснення перших та діяльності других.
7. Визначаються необхідні ресурси (фінансові та матеріальні) для здійснення функцій механізму.

Визначені узагальнена структура механізму державного управління та методичний підхід до її побудови можуть бути конкретизовані в залежності від особливостей сфери застосування механізму. Виходячи з зазначеного та

аналізу нормативно-правової бази побудовано організаційно-функціональну структуру механізму державного управління підготовкою угоди щодо регіонального розвитку.

Спочатку було здійснено конкретизацію основних складових структури – цілі, суб'єкти, функції, методи, норми. Для цього було використано ряд нормативно-правових актів: Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів», Порядок підготовки, укладення та виконання угоди щодо регіонального розвитку і відповідної типової угоди (затверджено Постановою КМУ від 23 травня 2007 р. № 751), Типова угода щодо регіонального розвитку (в редакції Постанови КМУ № 748 від 13.08.2012; із змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ № 499 від 17.07.2015).

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Державна регіональна політика в Україні на сьогоднішній день не забезпечила мінімізації ризиків, пов'язаних з диспропорційністю територіального розвитку, що призвело до консервування та й загалом до поглиблення міжрегіональних диспропорцій, дезінтеграції національного економічного простору та зростання соціальної напруги в суспільстві. Зазначене вказує на необхідність розробки нових підходів до формування та реалізації державної регіональної політики, яка сприятиме економічному зростанню територій, перетворенню регіональних відмінностей у нові можливості для їх соціально-економічного розвитку та забезпечення високого рівня якості життя населення незалежно від місця проживання.

Важливо, щоб в умовах розбудови нової інституційної архітектури системи державного регулювання регіонального розвитку було дотримано баланс управлінських впливів центрального, регіонального і місцевого рівнів та досягнуто консенсус між загальнонаціональними пріоритетами та потребами конкретних територій.

Ці проблеми прямо чи опосередковано впливають на розбудову механізмів реалізації державної регіональної політики, соціально-економічної політики регіонів, в т.ч. у частині відносин між регіональною владою та територіальними громадами.

Державна регіональна політика сьогодні використовує інструменти міжбюджетного вирівнювання та програмно-проектний інструментарій стимулюючого впливу. З огляду на наявні інструменти можна говорити про активну та пасивну регіональну політику. Якщо пасивна регіональна політика включає інструменти міжбюджетного вирівнювання (дотації та субвенції), то активна - націлена на впровадження заходів стимулюючого впливу, реалізація яких сприятиме підвищенню рівня конкурентоспроможності економік регіонів.

Одним із важливих завдань державного регулювання регіональної політики України на сучасному етапі є врахування європейських орієнтирів регіонального розвитку та приведення вітчизняної нормативно-правової бази у

відповідність з нормативними документами ЄС, Ради Європи та інших нормотворчих міжнародних організацій.

Аналіз організаційної структури механізмів державного управління здійснено, виходячи з позиції, що це ієрархія його складових, що забезпечують виконання певних функцій, необхідних для досягнення цілей управління, а також сукупність правил та обмежень взаємодії складових.

Основними складовими механізму державної управління та підтримки є цілі, функції, суб'єкти управління, методи (способи), інструменти, норми, принципи, стимули та ресурси.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ ПИТАНЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

2.1. Аналіз використання програмно-цільового та проектного інструментарію регулювання соціально-економічного розвитку територій

В умовах обмеженості фінансових ресурсів, які держава здатна спрямувати на економічне зростання, особливої актуальності набувають питання вдосконалення програмно-проектного методу (ППМ) управління розвитком регіону. Перевагами застосування цього методу слід відзначити створення фінансово-ресурсного забезпечення для досягнення поставлених цілей та гарантію цільової спрямованості їх використання. Основними інструментами реалізації ППМ управління соціально-економічним розвитком регіону є регіональні цільові програми (РЦП) та проекти (мікропроекти). У цілому РЦП систематизують цілі та очікуванні результати від витрачання бюджетних коштів. Це дає можливість органам влади правильно розставити акценти у витрачанні й без того обмежених бюджетних ресурсів та спрямувати їх на вирішення найважливіших та першочергових проблем розвитку територій. Важливу роль в ефективності реалізації цього методу управління відіграє ступінь відкритості та взаємодії органів влади з бізнесом та широким колом експертів залучених до оцінки РЦП на етапі їх формування та кінцевої реалізації.

Основними джерелами ресурсного забезпечення РЦП є ресурси регіону, а саме земельні, водні, лісові та інших природні ресурси, трудові та фінансові (регіональні, муніципальні бюджети; кошти регіональних учасників програм; кредити, надані цим учасникам під гарантії територіальних органів влади; іноземні інвестиції) ресурсів, наявність яких пов'язана з територією. Це є свідченням того, що ефективність реалізація РЦП в значній мірі залежить від власної ресурсної забезпеченості регіону. Однак, на сьогодні, використання цього інструменту реалізації регіональної політики не приносить належного

позитивного результату. Серед основних причини низької дієвості РЦП слід відзначити:

- значна кількість програмних документів;
- нечіткість визначення мети, завдань і заходів у межах програм;
- брак системного підходу до розробки програмних документів;
- відсутність належної координації між структурними підрозділами органів місцевого самоврядування в процесі розробки програм;
- неузгодженість завдань цільових програм із можливостями місцевого бюджету;
- значне недофінансування програм;
- формальність залучення громадськості до процесу розробки та прийняття програмних документів.

Зарубіжний досвід свідчить, що ППМ метод є найбільш поширеним і ефективним інструментом управління соціально-економічними процесами, оскільки дозволяє вирішити стратегічні проблеми розвитку економіки в умовах динамічних змін. Зокрема, його використовують в США, Канаді, Австралії, Великобританії, Австрії, Канаді, Франції, Польщі та Норвегії. У цілому ППМ націлений на вирішення таких завдань, як: подолання кризових явищ в окремих галузях і сферах економіки регіонів шляхом підвищення ефективності їх функціонування та розвитку; підвищення конкурентоспроможності продукції та завоювання нових ринків збуту; формування нової структури економіки регіону, подолання відстаючих територій і вирівнювання рівня їх розвитку; підвищення зайнятості населення та зниження безробіття у регіоні; підвищення заробітної плати працівників, доходів громадян і в цілому рівня життя населення окремих регіонів; вирішення проблем охорони навколишнього середовища; раціонального використання природних ресурсів; зміцнення культурного потенціалу, зниження соціальної напруженості тощо. Загалом цей підхід до управління спрямований не на вирішення поточних соціальних, екологічних чи інфраструктурних проблем, а на використання економічного потенціалу

територій, збільшення продуктивності економіки, прибутковості місцевого бізнесу та збільшення рівня доходів населення.

В сучасних умовах ППМ в Україні виступає не як інструмент системи планування, а як складова системи управління, оскільки передбачає контроль і координацію заходів реалізації РЦП, з урахуванням потреб та інтересів місцевих жителів. Такі зміни у використанні ППМ дають можливість визначити пріоритетні напрями в розподілі місцевих фінансових ресурсів та здійснити контроль цільового та ефективного використання бюджетних коштів. Для досягнення відчутних економічних зрушень, основна увага органів влади має бути зосереджена на результатах, яких необхідно досягти в процесі реалізації РЦП та ресурсах, необхідних для досягнення цих результатів. Якщо ресурсів недостатньо необхідно забезпечити фінансування лише пріоритетних напрямів вирішення найбільш значущих для регіону проблем.

Департамент агропромислового розвитку Львівської обласної державної адміністрації є структурним підрозділом Львівської обласної державної адміністрації, та в межах області забезпечує виконання покладених на нього основних завдань, а саме:

- Забезпечення реалізації державної політики, розроблення та виконання регіональних інноваційно-інвестиційних та інших програм і прогнозів розвитку галузей агропромислового виробництва.
- Участь у формуванні та реалізації соціальної політики на селі, сталого розвитку регіонального агропромислового ринку та сільських територій регіону.
- Організація роботи з питань землеробства, органічного виробництва, тваринництва, племінної справи, наукового та кадрового забезпечення, сільськогосподарської дорадчої діяльності, стандартизації, карантинного режиму, охорони праці та техніки безпеки.

- Участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики, спрямованої на розвиток агропромислового комплексу та гарантування продовольчої безпеки держави. [45].

Департамент у межах своєї компетенції бере участь у:

- 1) розробленні та здійсненні на регіональному рівні заходів щодо розвитку інфраструктури аграрного ринку, зокрема сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, аграрних бірж, аукціонів живої худоби та птиці, оптових продовольчих і плодоовочевих ринків;
- 2) поширенні досвіду підприємств агропромислового виробництва регіону;
- 3) приватизації майна в агропромисловому комплексі, організовує передачу об'єктів соціальної інфраструктури підприємств, установ та організацій галузей агропромислового виробництва у комунальну власність;
- 4) реалізації державної політики у сфері селекційно-племінної роботи в тваринництві, сприяє забезпеченню ефективного використання племінних (генетичних) ресурсів, організовує їх збереження та наращення;
- 5) забезпеченні підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників різних професій для галузей агропромислового виробництва, сприяє реалізації державної політики у сфері зайнятості сільського населення;
- 6) комплексному розвитку сільських територій, здійсненні заходів щодо поліпшення демографічної ситуації в регіоні; координує діяльність відповідних служб з питань реалізації соціальної політики на селі;
- 7) розробленні та здійсненні заходів щодо державного регулювання основних ринків сільськогосподарської продукції на регіональному рівні;
- 8) формуванні та забезпеченні реалізації державної аграрної політики, спрямованої на розвиток агропромислового комплексу та гарантування продовольчої безпеки держави;
- 9) розробленні прогнозу економічного та соціального розвитку регіону, основних макропоказників розвитку галузей агропромислового виробництва з урахуванням попиту і пропозицій на сільськогосподарську продукцію;

- 10) розробленні та здійсненні заходів з нарощування експортного потенціалу галузей агропромислового виробництва, відновлення традиційних та освоєння нових ринків збуту продукції;
- 11) визначенні стратегії розвитку та зонального розміщення галузей з урахуванням кон'юнктури ринку;
- 12) реалізації державної регуляторної політики;
- 13) організації проведення присвоєння відповідного статусу суб'єктам племінної справи у тваринництві;
- 14) виконанні програм державної підтримки з метою оновлення машинно-тракторного парку, в тому числі за рахунок регіональних програм;
- 15) підвищенні енергоефективності підприємств агропромислового комплексу, впровадженні енергозберігаючих технологій, техніки і обладнання;
- 16) виконує інші функції, що впливають з покладених на нього завдань [45].

Регіональні органи влади мають використовувати результати оцінки виконання РЦП для підвищення якості процесу прийняття управлінських рішень, вдосконалення процедури надання якісних послуг населенню, ефективності використання ресурсів. Якщо в результаті її реалізації не відбувалося жодних змін в економіці, фінансуванні її необхідно скоротити або припинити взагалі. Ефективна система оцінки повинна відповідати наступним критеріям, бути: орієнтованою на досягнення бажаного результату; концентрується на найбільш важливих показниках виконання; надавати цінну інформацію особам, відповідальним за прийняття рішень та періодичну інформацію про результати діяльності; не має вимагати спеціальної підготовки спеціалістів; контрольним показником як для структурних підрозділів усередині установи, так і для інших установ [23].

Відзначимо низку тенденцій, що характеризують зміни у використанні цього методу управління, зокрема:

1. Скорочення кількості програм.

За даними департаменту агропромислового розвитку Львівської обласної державної адміністрації впродовж 2009-2021 рр. кількість діючих РЦП у

Львівській області не була стабільною. Так, у 2014 р. у Львівській області було затверджено рекордну кількість РЦП (89), що утруднювало їх менеджмент та можливості об'єктивної оцінки результатів виконання(рис. 2.1)[24].

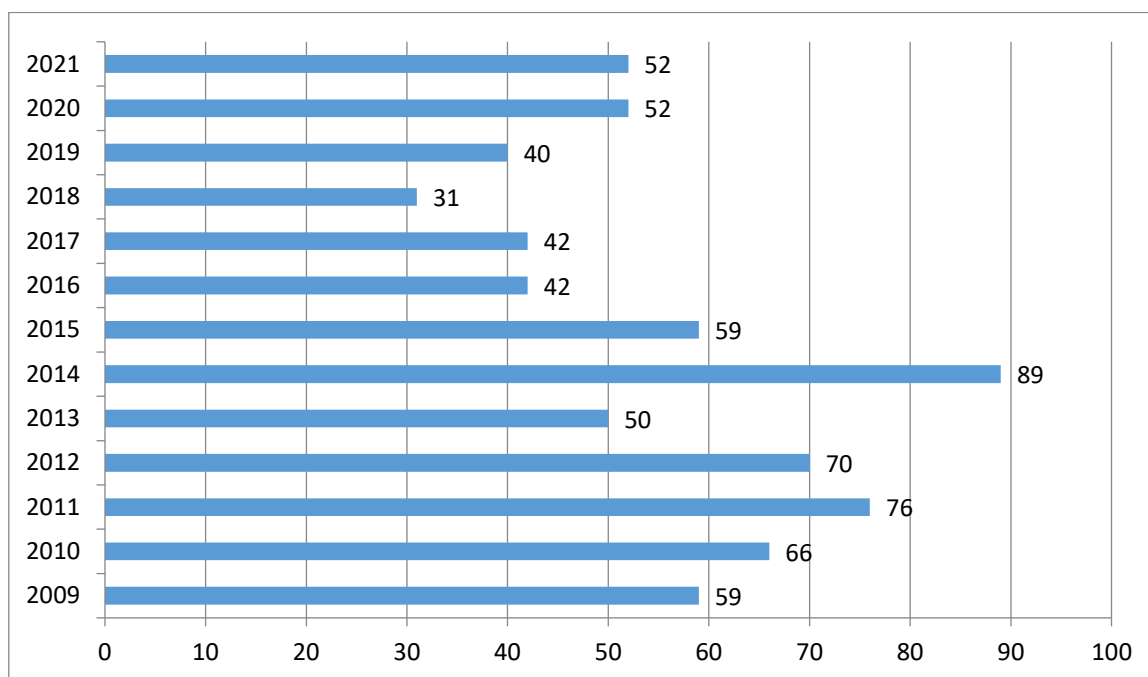

Рис. 2.1. Кількість затверджених РЦП у Львівській області впродовж 2009-2021 рр.

Джерело: Складено за: [46]

У 2016 р. Львівською обласною радою було прийняте рішення щодо скорочення кількості програм шляхом їх укрупнення в комплексні програми. У результаті цього впродовж 2016-2017 рр. у Львівській області реалізовували 42 РЦП, а у 2018 р. їх кількість зменшилась вже до 31.

У Львівській області формування РЦП здійснюється за напрямками: сприяння економічному, територіальному та інвестиційному розвитку; розвиток міжнародних зв'язків та створення позитивного міжнародного іміджу; освіта; культура, підтримка засобів масової інформації; охорона здоров'я; житлово-комунальне господарство та інші [25]. Найбільшу питому вагу (понад 40%) серед діючих програм займають соціальні програми. Серед соціальних програм найбільше їх реалізовано в сфері культури та житлово-комунального господарства (по 4 програми). Незважаючи на визначений в

стратегічних документах області такий пріоритет як розвиток туризму, у цій сфері реалізовано лише 1 програму.

Сьогодні в Україні не існує єдиного державного органу, який би комплексно вирішував питання державного регулювання залучення інвестицій. Окремі функції регулювання інвестиційних процесів, незалежно від галузі економіки, умовно поділено за різними державними організаціями та установами.

Сучасний розвиток економіки України неможливий без розширеного відтворення виробництва, запровадження сучасних наукових технологій. Це повною мірою стосується сільського господарства, від якого безпосередньо залежать підвищення рівня зайнятості на селі, реалізація інфраструктурних проєктів і досягнення високих стандартів життя. Всі ці процеси потребують збільшення обсягів капіталовкладень у сільськогосподарське виробництво, завдяки залученню нових інвестицій. Необхідність прискорення темпів структурної перебудови сільського господарства в умовах обмеженого конкурентного середовища особливо гостро відчувається в останні роки, що зумовлено тривалим мораторієм на ринковий обіг земель сільськогосподарського призначення.

Комплексна програма підтримки та розвитку сільського господарства у Львівській області на 2021 – 2025 роки спрямована на виконання Державної стратегії регіонального розвитку на 2021 – 2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 695, Державної програми розвитку регіону українських Карпат на 2020 – 2022 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 20.10.2019 № 880, Стратегії розвитку Львівської області на період 2021 – 2027 років та Плану заходів з її реалізації у 2021 – 2023 роках, затверджених рішенням Львівської обласної ради від 24.12.2019 № 948.

Через війну в Україні, яку розв'язала Російська Федерація, щонайменше 30 % сільськогосподарських земель не будуть засіяні та є загроза щодо виробництва достатньої кількості сільськогосподарської продукції для

забезпечення споживання потреб країни. Тому спрямування всіх ресурсів для сільськогосподарської продукції в області, яка не задіяна до бойових дій, сприятиме недопущенню продовольчої кризи в Україні.

За результатами проведеного аналізу стану розвитку сільського господарства Львівщини, його виробничого потенціалу, а також викликів пов'язаних з введенням військового стану в Україні, визначено ключові проблеми, на розв'язання яких спрямована Комплексна програма:

- дефіцит фінансових ресурсів для забезпечення комплексу польових у зв'язку із суттєвим подорожчанням матеріально-технічних ресурсів та можливості придбати паливо, насіння, мінеральних добрив та засобів захисту рослин з відтермінуванням оплати, що потребує наявних обігових коштів;

- обмежена можливість залучення кредитних ресурсів мікро та малими суб'єктами підприємництва, в тому числі сімейними фермерськими господарствами (без статусу юридичної особи), особливо тими, які створені протягом попередніх трьох років або у яких земельний банк незначний та відсутня належна застава;

- брак інвестиційних ресурсів на оновлення матеріально-технічної бази; щорічне зменшення поголів'я ВРХ негативно впливає на продовольче забезпечення області молоком та м'ясом яловичини.

Головним завданням Комплексної програми на час дії воєнного стану є реалізація системи економічних і організаційних заходів щодо підтримки мікро- та малих сільськогосподарських виробників.

З метою забезпечення в області системної реалізації державної політики в галузі сільського господарства та підвищення ефективності регіонального управління у Комплексній програмі пропонується виконання завдань шляхом надання фінансової підтримки суб'єктам підприємництва та територіальним громадам.

Агропромисловий комплекс Львівщини створює біля 20% валової доданої вартості економіки регіону (Рис.2.2). Серед усіх областей України у Львівській

області проживає найбільше сільського населення - 984,3 тис. осіб, що складає 39% населення області.

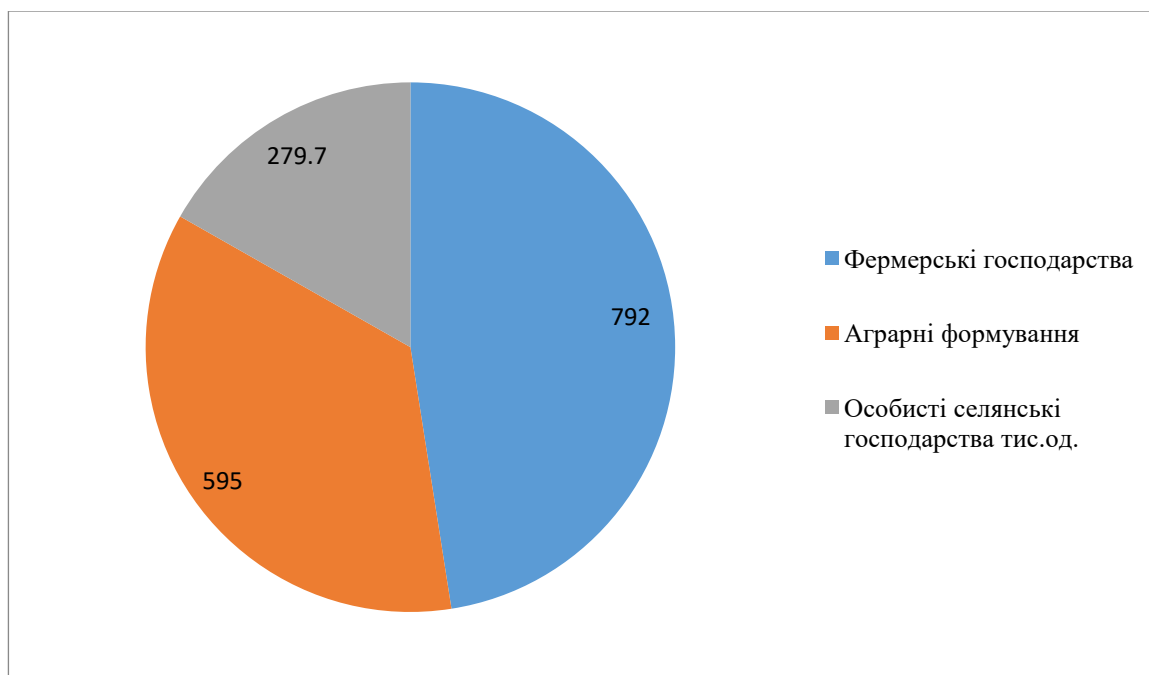

Рис.2.2 Структура агропромислового комплексу Львівської області

Джерело: Складено за: [45]

У 2019 році у сільське господарство Львівської області залучено 36,4 млн. дол. США прямих інвестиції (акціонерного капіталу), що складає 3,3% від загальнообласного обсягу інвестування. В минулому році в сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних з ним послуг освоєно 1 524,9 млн грн. капітальних інвестицій або 5,5 % загального обсягу освоєних капітальних інвестицій в області.

Зокрема, введено в дію такі основні об'єкти:

- ТзОВ «ЕкоМіт» (будівництво приміщення для відгодівлі свиней потужністю 4,0 тис.голів, кошторисна вартість проекту 3,5 млн.грн.);
- ФГ «Сад-Ко» (будівництво приміщення для утримання птиці-бройлера потужністю 16,0 тис.голів, кошторисна вартість проекту 19,5 млн.грн.);
- ПП «Агрофірма «Лугове» (реконструкція приміщення для утримання корів потужністю 300 голів, кошторисна вартість проекту 5,8 млн.грн.);

Структура посівних площ агропромислового комплексу Львівської області наведена на Рис. 2.3.

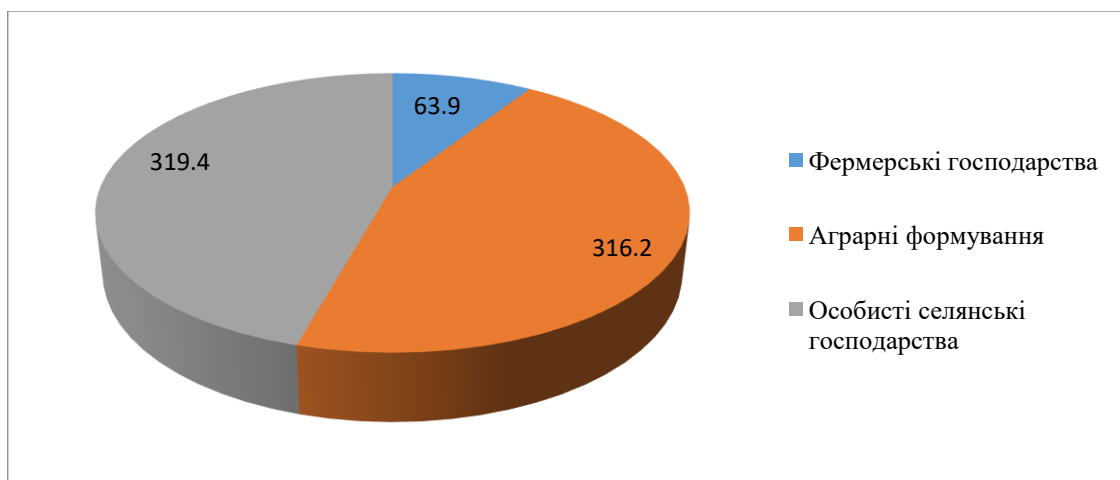

Рис.2.3. Структура посівних площ агропромислового комплексу Львівської області

Джерело: Складено за: [45]

В Львівській області актуальні такі проекти в агропромисловому секторі:

1. Впровадження технологій використання відходів сільськогосподарського виробництва для цілей зеленої енергетики.
2. Створення підприємств: - з переробки та передпродажної підготовки овочів;
- з виробництва альтернативних видів палива.
3. Інвестиції в будівництво забійних цехів.
4. Інвестиції в будівництво модельних екологічних будинків для потреб сільського туризму.
5. Інвестиції в будівництво заводів з виробництва круп та макаронних виробів.

Взаємодія органів державного регулювання інвестиційних процесів на загальнодержавному рівні наведено на рис. 2.4. Президент України акумулює певні повноваження та обов'язки щодо загального державного регулювання інвестиційної діяльності.

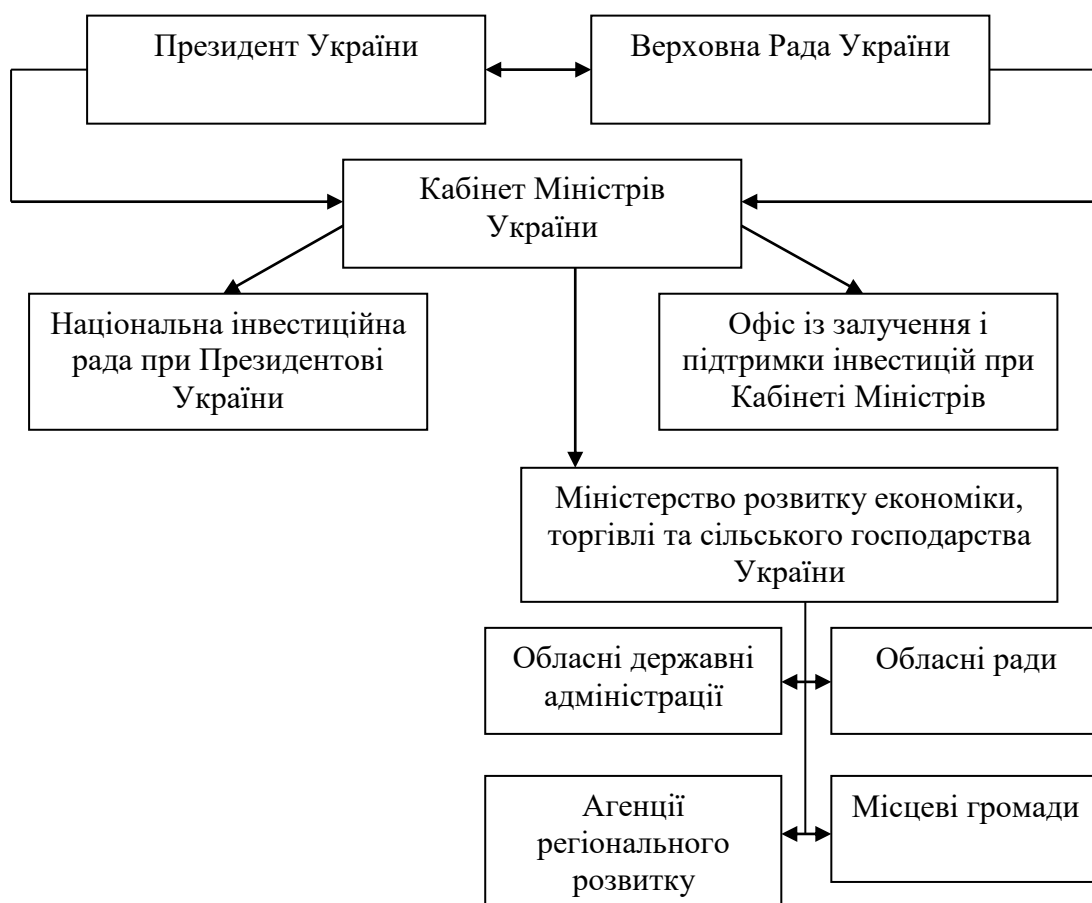

Рис. 2.4. Взаємодія органів державного регулювання інвестиційної діяльності на загальнодержавному рівні

У напрямку державного регулювання інвестиційної діяльності Президент України має право на створення проєктних груп (консультаційно-дорадчих органів), які займаються вивченням певного кола проблемних питань, пов'язаних із залученням інвестицій у економіку України загалом, та сільськогосподарську галузь зокрема. Функціонування проєктних груп не має постійного характеру і відбувається в межах конкретної програми, припинення якої тягне за собою і ліквідацію цих груп. Однак, незважаючи на тимчасовий характер роботи консультаційно-дорадчих органів, вони все ж таки відіграють суттєву роль у процесах інформаційного обміну між різними структурними одиницями органів виконавчої влади у процесі прийняття рішень, які стосуються державного регулювання інвестиційної діяльності. Результатом

роботи цих органів є аналітичні звіти, стратегії та програмні документи, які приймаються за основу у процесі формування інвестиційної політики держави.

2.2. Аналіз державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві

Нові перспективи для розширення інвестиційної діяльності в сільському господарстві відкриває введення в дію Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо умов обігу земель сільськогосподарського призначення». Очікуваний позитивний вплив цього закону на інвестиційний процес зумовлений тим, що право власності на землю сільськогосподарського призначення буде захищено законодавчо, що, у свою чергу, відкриває можливості для довгострокового інвестування та формує ставлення до землі як основний капітал. Можна констатувати, що запровадження та функціонування ринку землі сільськогосподарського призначення на основі позитивних законодавчих змін означатиме також формування правового поля регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві України.

Розглядаючи структуру органів державного регулювання інвестиційної діяльності, особливу увагу слід звернути на завдання Національної інвестиційної ради (рис. 2.5) (Про Національну інвестиційну раду: Указ Президент України Верховна Рада України Кабінет Міністрів України Офіс із залучення і підтримки інвестицій при Кабінеті Міністрів України Національна інвестиційна рада при Президентові України Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України Обласні державні адміністрації Обласні ради Агенції регіонального розвитку Місцеві громади Президента України від 24 грудня 2014 р. № 950/2014, 2015; Питання Національної інвестиційної ради: Указ Президента України від 29 серпня 2016 р. № 365/2016, 2016.).

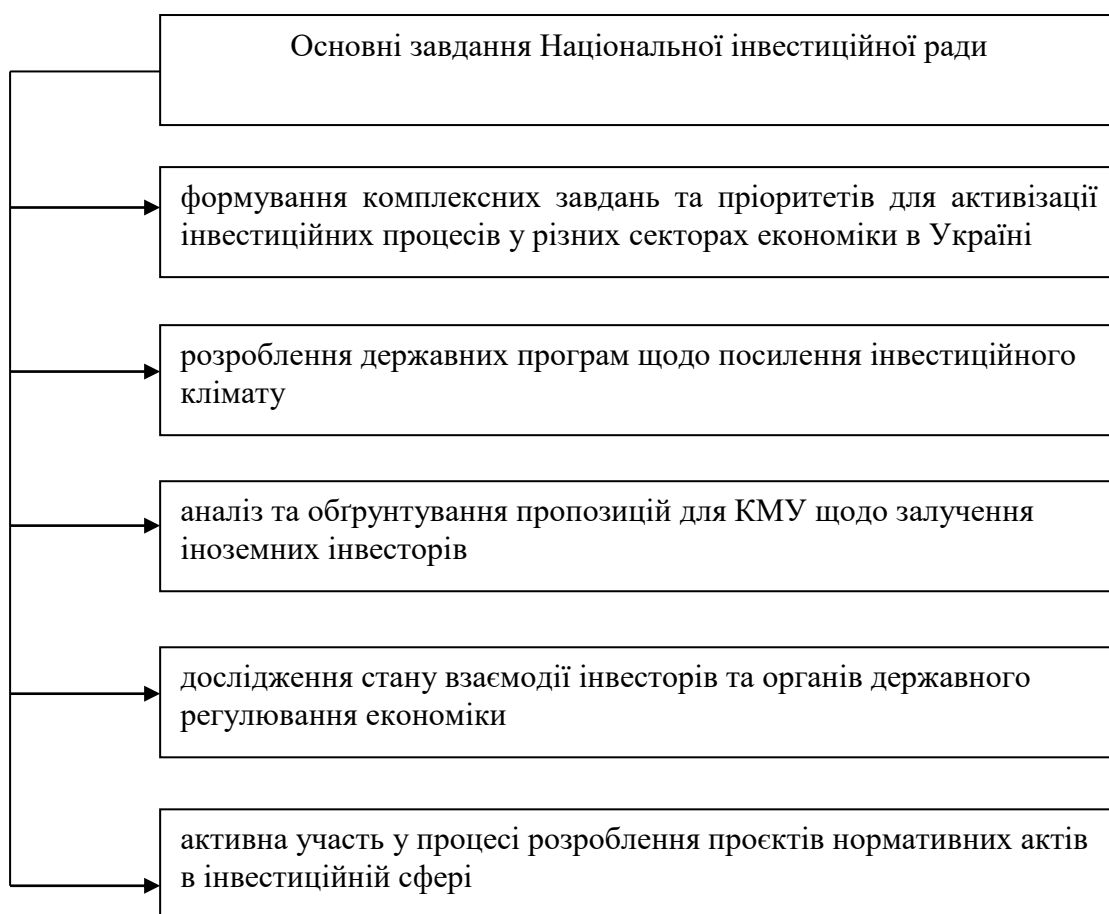

Рис. 2.5. Перелік основних функцій Національної інвестиційної ради

Одним із перспективних напрямків реалізації інвестиційної стратегії через господарський механізм є формування такого інструменту, як система фондів інвестиційного розвитку сільського господарства. Організація таких фондів передбачає визначення основних параметрів системи фінансового стимулювання інвестиційної діяльності. Одним із найбільш стримуючих факторів ділової активності сільськогосподарських підприємств є отримання доступу до відносно недорогих кредитних ресурсів. Тому основний акцент у формуванні фінансового механізму стимулювання інвестування в сільське господарство необхідно зробити на обґрунтуванні державної політики фінансової підтримки сільськогосподарських товаровиробників. Обґрунтовуючи цей напрямок, слід зазначити, що сьогодні в Україні вже існує модель підтримки фермерів, але він має ряд недоліків і залежить від процедур

фінансування державних програм з державного бюджету. Щоб зробити державну політику фінансової підтримки інвестиційної діяльності аграріїв більш гнучкою та ефективною, необхідно поєднати важелі державного регулювання та фінансові інструменти банківських установ.

Удосконалення державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві значною мірою залежить від ефективного використання інструментів господарського механізму, раціональне використання якого залежно від вимог ситуації може значною мірою сприяти підвищенню економічної ефективності сільськогосподарського виробництва. Основними механізмами державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві є правовий, адміністративний та економічний. Правовий механізм – це сукупність взаємодоповнюючих імперативів законодавчого та нормативно-правового забезпечення реалізації стратегії, у тому числі формування ефективного правового захисту публічної та приватної власності інвесторів.

Сформована в Україні організація державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві не є цілісною та ефективною. До його складу входять органи державного та регіонального рівнів влади, виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, які мають певні повноваження щодо впливу на інвестиційні процеси. Неефективність регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві зумовлена насамперед відсутністю органу координації такої діяльності, концентрованої координації стратегічних цілей, нормативно-правового забезпечення та використання економічних інструментів і належного контролю за досягнутих результатів [22].

У контексті адміністративного механізму, в сучасних умовах соціально-економічного розвитку та процесів глобалізації запровадження такого адміністративного органу дозволить інтенсифікувати систему державного регулювання у напрямі сприяння інвестиційному розвитку [22]. Припинення діяльності цього органу у 2015 році мало вкрай негативні наслідки для

інвестиційної політики як в сільському господарстві, так і в інших галузях господарського комплексу України. Основною причиною ліквідації Державного агентства з інвестицій та розвитку, за повідомленнями ЗМІ, стала його неефективна робота та неефективне витрачання значних обсягів бюджетних коштів. Проте відсутність єдиного координаційного органу у сфері інвестиційної політики виключає можливості швидкого та ефективного розвитку та реалізації державних інвестиційних програм.

Органи державної влади мають надавати консультативні послуги сільськогосподарським підприємствам щодо розробки та реалізації інвестиційних проектів. Суб'єктом надання послуг має стати Державне агентство з інвестицій та розвитку, діяльність якого пропонується відновити. Частина дорадчих функцій може бути покладена на фінансові установи, які будуть залучені до державних програм інвестиційної підтримки сільськогосподарських товаровиробників[22].

Рис. 2.6. Структурна схема державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві України

Підсумовуючи вищесказане, можемо сформувати структурну схему здійснення державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві України, яка включає основних суб'єктів, об'єктів та механізми впливу держави на процеси інвестування в сільськогосподарську сферу (рис. 2.6).

До суб'єктів державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві, визначених раніше, зараховують сукупність загальнодержавних та регіональних органів державного управління.

Об'єктами державного регулювання інвестиційних процесів у сільському господарстві є безпосередньо самі інвестори (приватні підприємства, міжнародні організації, фінансово-кредитні установи), суб'єкти господарювання у сільськогосподарському секторі та інфраструктурні організації (транспортні компанії, державні реєстратори, підприємства з обслуговування технічного парку тощо).

Механізми державного регулювання інвестиційних процесів умовно можна поділити на три великі групи: правові, адміністративні та економічні. Логіка дослідження потребує розгляду кожного з них детальнішого. Зокрема, правові механізми являють собою регламентування діяльності учасників процесу інвестування в сільськогосподарському секторі завдяки створенню нормативно-правової бази (кодексів, законів, наказів, розпоряджень тощо).

Адміністративними є механізми безпосереднього впливу на учасників інвестиційного процесу. Такий вплив передбачає застосування приписів, наказів та розпоряджень вищих органів державної влади з метою регулювання діяльності як інвесторів, так і самих сільськогосподарських підприємств.

Обсяги бюджетного фінансування у сфері регулювання інвестиційних процесів в сільському господарстві за 2014–2020рр. наведено на рис. 2.7.

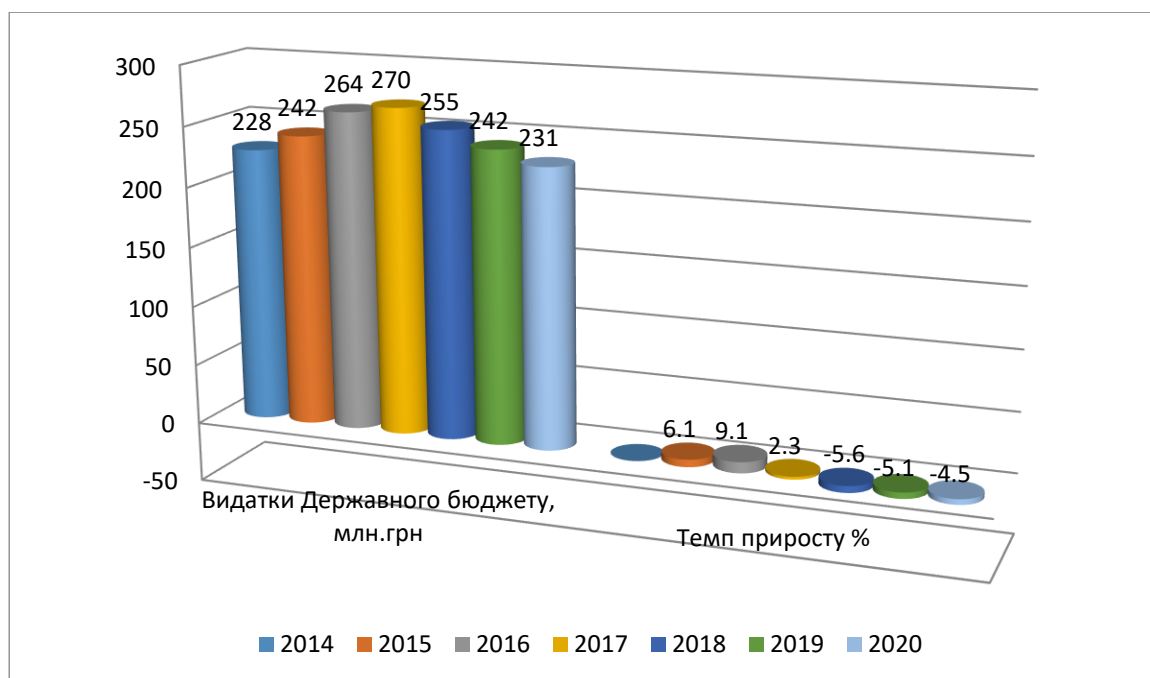

Рис. 2.7. Обсяги бюджетного фінансування у сфері регулювання інвестиційних процесів в сільському господарстві за 2014–2020рр., млн. грн.

Джерело: Державна служба статистики України, 2020 [27]

Доречно зазначити, що обсяги фінансування видатків на утримання загальнодержавних установ, які здійснюють (або мають безпосереднє відношення) управління інвестиційними процесами в сільськогосподарському секторі економіки поступово збільшувались від 2014р. до 2017р. включно. Так, у 2015 році порівняно з 2014 роком видатки на фінансування зазначених державних установ (Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, спеціально уповноважені центральні органи виконавчої влади у сфері інвестиційної діяльності) в частині витрат на управління інвестиційними процесами у різних сферах економіки зросли на 6,1%, у 2016 році – на 9,1%, у 2017 році – на 2,3%. Однак, у 2018 році видатки на стимулювання державного регулювання інвестиційних процесів скоротилися на 5,6%. У 2020 році обсяг фінансування скоротився до 231,0 млн. грн., зменшившись порівняно з попереднім роком на 4,5%.

Варто також здійснити порівняльне оцінювання темпів динаміки видатків на державне регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві та ВВП за 2015–2020рр. (рис. 2.8).

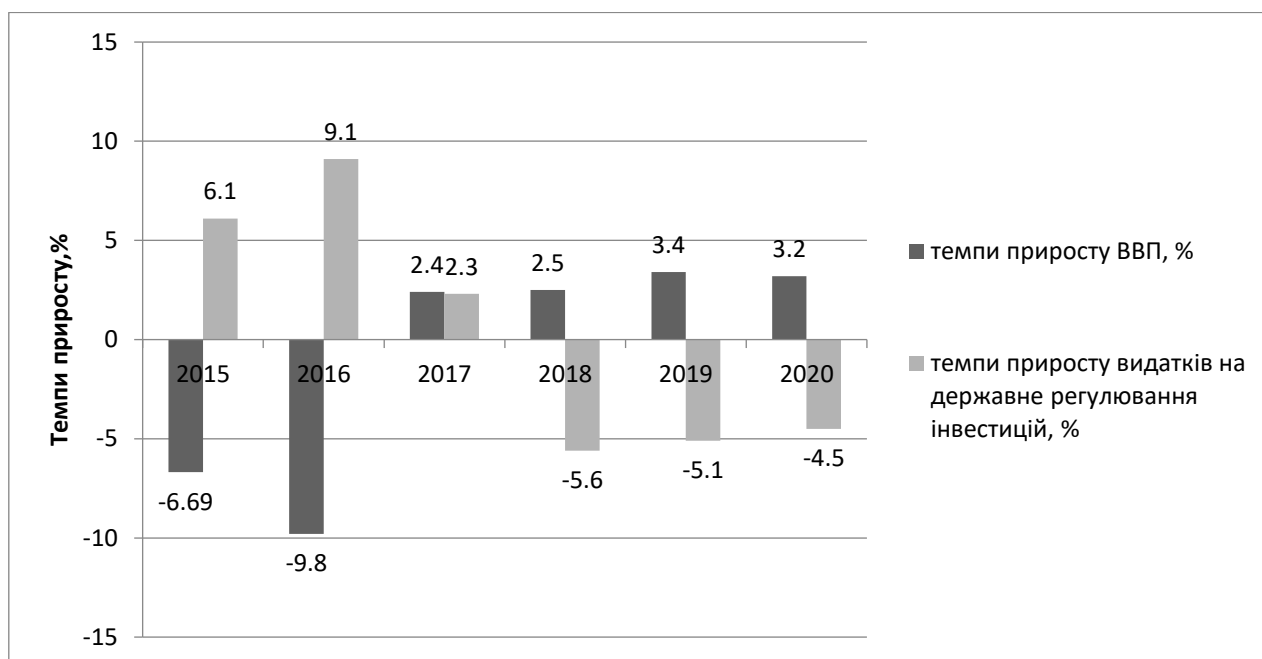

Рис. 2.8. Динаміка темпів приросту видатків на державне регулювання інвестицій в сільському господарстві та ВВП за 2015–2020рр.

Джерело: Державна служба статистики України, 2020 [27]

Як свідчать дані рис. 2.8, темпи приросту видатків на державне регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві відставали від темпів приросту ВВП у 2017–2020 рр. Це свідчить про наявність певного дисбалансу між розвитком інвестиційних процесів та відновлення економіки загалом. У 2018–2020 рр. можна було спостерігати поступове зменшення від’ємного темпу приросту видатків на регулювання інвестиційної діяльності.

Проаналізуємо співвідношення динаміки видатків на державне регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві із зміною обсягів такого фінансування у вимірі на одиницю населення (рис. 2.9).

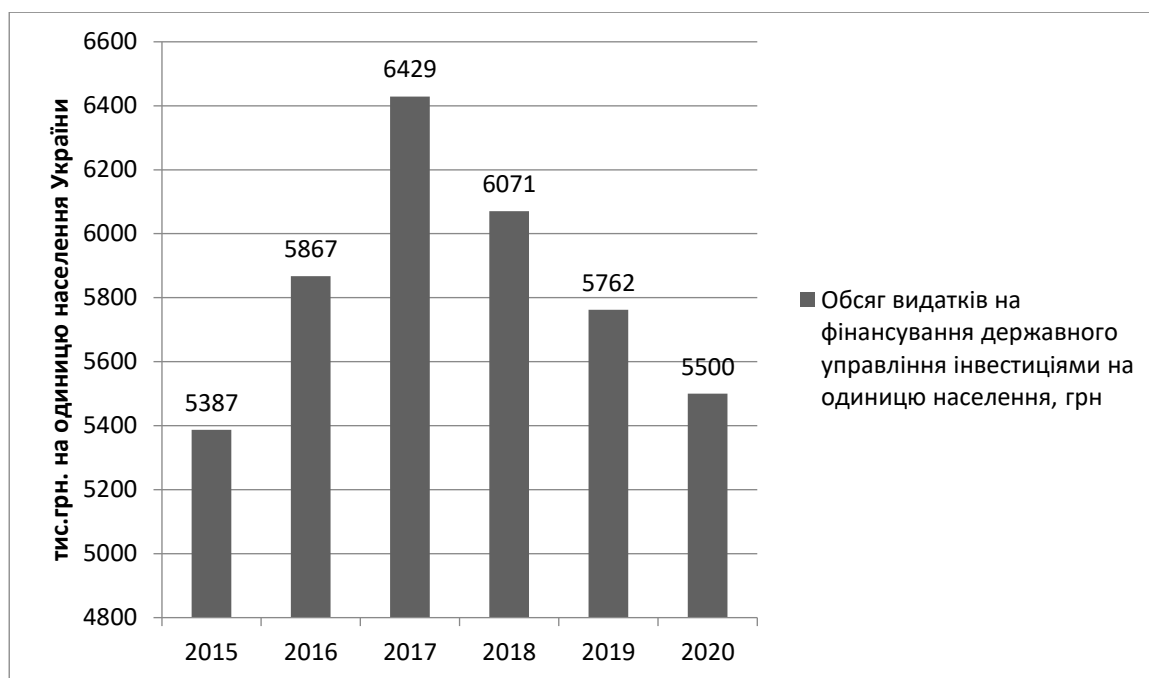

Рис. 2.9. Динаміка видатків на державне регулювання інвестицій в сільському господарстві у розрахунку на одиницю населення України за 2015–2020рр.

Джерело: Державна служба статистики України, 2020 [27]

Порівнюючи між собою показники обсягу видатків на державне регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві та показники чисельності населення, бачимо, що в розрахунку на одну особу фінансування управління інвестиціями в сільському господарстві становило у 2018 році 6071грн./рік. Для порівняння – у 2015 році цей показник становив 5378 грн./рік. У 2019–2020 рр. значення показника видатків на державне регулювання інвестиційної діяльності коливалось в межах 5500–5762 грн./особу і мало виражену тенденцію до подальшого скорочення.

Тенденції у зміні показника фінансування видатків на управління інвестиційними процесами пов'язані передусім з постійним скороченням чисельності населення в Україні. На основі цього можна зробити висновок про те, що позитивна динаміка показника видатків на державне регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві на одиницю населення забезпечувалась переважно скороченням чисельності самого населення.

Отже, діюча система державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві в Україні сформована в результаті великої кількості перетворень і реорганізацій, не є цілісною та ефективною. Вона складалася з багатьох учасників, функції яких доволі часто дублювалися, що у результаті знижувало рівень управління інвестиційними процесами. Загальнодержавний рівень регулювання інвестиційної діяльності у сільському господарстві представлений діяльністю всіх органів законодавчої, виконавчої та судової гілок влади. Регіональний рівень державного регулювання інвестиційної діяльності у сільському господарстві формується з органів виконавчої влади на місцях, кожний з яких має власні повноваження для здійснення впливу на інвестиційні процеси в регіоні. Участь регіональних органів державного регулювання інвестиційних процесів у сільському господарстві зумовлена тими функціями, які вони виконують у загальній системі державного регулювання економіки. Погіршення інфраструктурних передумов для розвитку державного регулювання в сфері інвестицій підтверджуються тенденцією до зниження фінансування видатків на утримання загальнодержавних установ, здійснюють (або мають безпосереднє відношення) управління інвестиційними процесами в сільському господарстві.

2.3. Ефективність державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві

З метою збереження позитивних тенденцій та для вирішення проблемних питань в аграрному секторі економіки щодо забезпечення продовольчої безпеки регіону, підвищення конкурентоспроможності галузі, створення додаткових робочих місць необхідне всебічне сприяння розвитку сільського господарства через реалізацію державних програм та за допомогою розробки і впровадження місцевих програм підтримки галузі.

Створення сприятливих умов для розвитку агропромислового комплексу при фінансовій підтримці з бюджетів усіх рівнів, залученні інвестицій та проєктів міжнародної технічної допомоги зміцнить продовольчу безпеку

області і забезпечить досягнення мети Комплексної програми розвитку сільського господарства у Львівській області.

Реалізація заходів Комплексної програми сприятиме підтримці мікро- та малих суб'єктів підприємництва; процесу трансформації особистих селянських господарств у сімейні фермерські господарства; удосконаленню зворотного зв'язку між виробниками і споживачами; виходу виробників на внутрішній та зовнішній ринки збуту; залученню іноземних інвестицій; розвитку місцевих громад.

Виконання завдань та заходів Комплексної програми заплановано здійснювати упродовж 2021 – 2025 років. Крім коштів обласного бюджету, заплановано залучити кошти з інших джерел, у тому числі з державного бюджету, кошти суб'єктів господарювання.

Щорічно Комплексна програма доповнюється Переліком завдань, заходів і показників чи змінами до нього з визначеним обсягом фінансування, який затверджуються рішенням, що приймається на пленарних засіданнях обласної ради, за погодженням із постійними комісіями з питань діяльності агропромислового комплексу, підприємництва та інвестицій і з питань бюджету та соціально-економічного розвитку.

Безповоротна фінансова допомога одного суб'єкта підприємництва, що надається протягом одного бюджетного року, за умовами Комплексної програми не повинна перевищувати 350,0 тис. гривень.

За умов стабільного фінансування, реалізація заходів Комплексної програми розвитку сільського господарства у Львівській області забезпечить до 2025 року:

- збільшення обсягів виробництва валової сільськогосподарської продукції сільськогосподарськими підприємствами та їх частки в загальному виробництві області;

- збільшення обсягів виробництва і підвищення рівня споживання плодів та ягід, м'яса, молока та риби;

- створення додаткових робочих місць у сільських та гірських населених пунктах шляхом трансформації особистих селянських господарств у сімейні фермерські господарства;

- зростання ефективності сільськогосподарської діяльності за рахунок поглиблення рівня переробки сільськогосподарської продукції, розвитку сфери органічного виробництва;

- поліпшення агроекологічного стану ґрунтового покриву земель сільськогосподарського призначення;

- наповнення інформацією про землі сільськогосподарського призначення Державного земельного кадастру;

- збільшення кількості реалізації товарного молока та підвищення його якості;

- покращення селекційно-племінної роботи, нарощування обсягів виробництва продукції тваринництва та чисельності поголів'я сільськогосподарських тварин;

- поліпшення матеріально-технічної бази сільськогосподарських кооперативів, що забезпечить просування сільськогосподарської продукції на організований аграрний ринок за стабільними цінами;

- зростання доходів суб'єктів господарювання аграрного сектору економіки;

- виробництво базового і сертифікованого насіння в спеціалізованих насіннєвих господарствах області;

- збільшення площ посівів та насаджень для виробництва органічної продукції;

- стимулювання сільської молоді до започаткування ведення аграрного виробництва в сільській місцевості.

На нашу думку, слід виокремити такі системні деструктивні чинники, які стоять на заваді ефективній реалізації державних цільових програм:

- відсутність узгодженості чинних програм між собою, а також невідповідність поставлених цілей засобам їх виконання;

- відсутність превентивного механізму програм щодо запобігання виникненню проблем різного спрямування;
- відсутність механізму врахування прогнозних обсягів ресурсів державних цільових програм та зіставлення їх із реальними джерелами їх фінансування;
- відсутність механізму пріоритетності вирішення проблеми в умовах значної розпорошеності фінансових ресурсів;
- відсутність єдиної методології розробки програм, що спричиняє неможливість узагальнення результатів;
- відсутність досконалого механізму залучення додаткових позабюджетних джерел фінансування державних цільових програм та активізації інвесторів як головної переваги програмно-цільового методу щодо інших методів планування (балансового, нормативного);
- відсутність забезпечення публічності, відкритості та обов'язкової звітності про використання бюджетних коштів у ході реалізації програм;
- відсутність механізму узгодження обсягів використаних коштів з показниками фінансової звітності;
- відсутність державного оперативного моніторингу та контролю (в тому числі громадського) за реалізацією програм;
- відсутність механізму притягнення до реальної відповідальності державних замовників і керівників програм за їх невиконання та недосягнення програмних цілей;
- відсутність методики оцінки ефективності реалізації програм.

Ефективність державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві дає можливість виявити дієвість різних засобів, що застосовуються в цьому процесі. Оцінювати ефективність державного регулювання інвестиційної діяльності варто, вирішуючи такі завдання:

1) визначення переваг та недоліків, сильних і слабких сторін державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві за допомогою SWOT-аналізу;

2) розгляд показників результативності державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві на основі аналізу статистичних даних. Так, результати проведеного оцінювання державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві за методикою SWOT-аналізу узагальнено в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

SWOT- аналіз державного регулювання інвестиційної діяльності у
Львівській області

Сильні сторони	Можливості	Слабкі сторони	Загрози
Розвинута інфраструктура економіки	Розвиток інфраструктури для сільського господарства	Застарілі основні засоби	Довгий час транспортна інфраструктура не відновлювалась
Інституційне забезпечення	Можливість формувати систему управління інвестиційними процесами	Відсутність повноцінного ринку землі	Неможливість залучення коштів для інвестицій шляхом продажу землі
Орієнтація на євроінтеграцію	Закріплення європейських практик у веденні бізнесу	Недосконалість законодавства	Перешкоджає розвитку конкуренції на ринку
Природно-кліматичні умови	Можливість збирання високих врожаїв	Низький рівень макроекономічної стабільності	Можливість виникнення нових кризових явищ в економіці
Трудоресурсний потенціал	Наявність кваліфікованих кадрів	Відтік кваліфікованих кадрів	Втрата спеціалістів, що виїжджають за кордон
Ємний внутрішній ринок	Зростання збуту продукції	Зовнішньополітичні загрози	Збройна агресія РФ на території України
Відкритість національної економіки	Можливість залучення міжнародного фінансування	Зниження демографічного потенціалу (демографічна криза)	Скорочення чисельності трудових ресурсів в економіці

Рівень інституційного забезпечення системи державного регулювання економіки дає можливість сформувати систему управління інвестиційними процесами. В Україні створено систему відповідних органів державного управління, проводяться реформи щодо зростання їх дієвості. Це є позитивним сигналом для міжнародних інвесторів. Однак суттєві ризики при цьому

виникають у законодавчому полі. Це насамперед стосується впорядкування інвестиційних процесів, визначення співвідношення у залученні внутрішніх та іноземних інвесторів тощо.

Важливим чинником формування інвестиційного потенціалу в сільському господарстві є фінансовий стан підприємств цієї сфери. Політика державного регулювання інвестиційного розвитку опосередковано впливає на основні показники діяльності сільськогосподарських підприємств через фіскальні важелі, кредитування економіки, регулювання цін на ринку аграрної сировини тощо. Динаміку основних показників підприємств сільського господарства, що відображають результати їх діяльності, наведено у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Результати діяльності підприємств сільського господарства у 2016–2019 рр.,

млн. дол.

Показники	Роки				Темпи приросту, %		
	2017	2018	2019	2020	2017-2018	2018-2019	2019-2020
Чистий дохід, млн. дол.	17439,3	19145,6	19874,4	21621,5	9,8	3,8	8,8
Операційні витрати, млн. дол.	12967,9	15383	18342,3	22318,6	18,6	19,2	21,7
Операційний прибуток, млн. дол.	4471,5	3762,6	3376,6	2830,6	-15,9	-10,3	-16,2
Чистий прибуток, млн. дол.	3458,5	2669,3	2669,3	2500,6	-15	-9,2	-6,3

Джерело: Державна служба статистики України, 2020 [27]

Внаслідок девальвації та різких інфляційних процесів у 2014–2015 рр. показники у гривневому еквіваленті не можуть бути прирівняні до аналогічних показників у гривні. Так, приміром у 2014 році середній курс гривні становив 11,9 грн. за дол., а у 2020 році – 27,8 грн. Тобто, показники за 2014 та 2020 роки неможливо об'єктивно порівняти між собою у гривневому еквіваленті.

Як свідчать дані табл. 2.7, у 2017–2018 рр. спостерігалася спадна динаміка показників операційного та чистого прибутків підприємств сільського господарства. Значення операційного прибутку у цей період

скоротилося на 15,9%, а чистого прибутку – на 15%. Основними чинниками скорочення фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств були зниження їх операційних доходів та зростання обсягу операційних витрат. У 2020 році можна було спостерігати зниження значення операційного прибутку сільськогосподарських підприємств порівняно з 2019 роком на 16,2%, що пояснюється зростанням обсягу їх операційних витрат на 21,7%.

Надалі важливо проаналізувати динаміку співвідношення показників результатів роботи сільськогосподарських підприємств до обсягу їх інвестицій та державної фінансової допомоги. Результати розрахунків наведено на рис. 2.10.

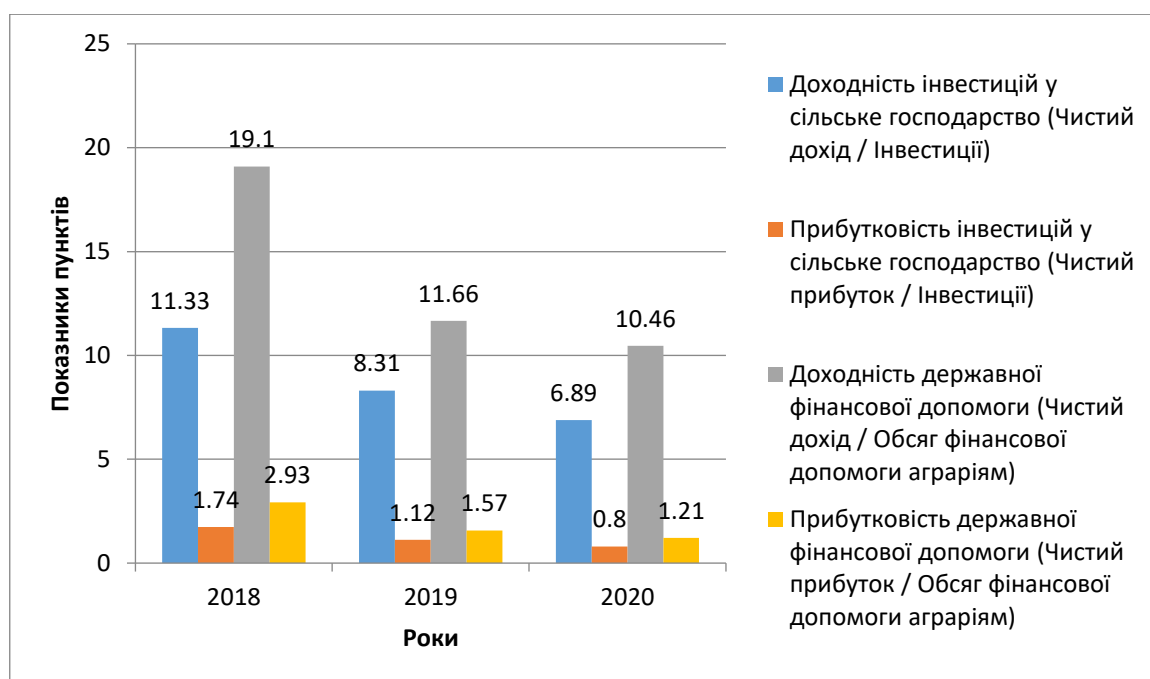

Рис. 2.10. Динаміка співвідношення показників результатів роботи сільськогосподарських підприємств до обсягу їх інвестицій та державної фінансової допомоги

Джерело: Державна служба статистики України, 2020 [27]

Результати оцінювання показників наведено за 2018-2020 рр. До того ж варто відзначити, що показники за період до 2015 року характеризувався іншими макроекономічними умовами і результатами державної інвестиційної

політики у сфері АПК. Також об'єктивні статистичні дані стосовно результатів роботи сільськогосподарських підприємств в Україні формуються лише від 2015 року.

Дані рис. 2.10 дозволяють зробити висновки про те, що усі показники співвідношення (результатів роботи підприємств агросфери до показників інвестицій та державної фінансової допомоги аграріям) мали спадну динаміку упродовж 2017–2020 рр., що загалом може свідчити про зниження рівня ефективності державної інвестиційної політики у сільському господарстві.

Проблема корупції в Україні є системним явищем, з яким дуже складно боротися. Її подолання потребує значних вкладень ресурсів та часу. Іноземні інвестори розуміють цю ситуацію, а тому часто готові до роботи в Україні з очікуваннями на покращення ділового клімату в перспективі. Відповідно до результатів проведеного аналізу може окреслити основні напрями використання можливостей та протидії загрозам державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Основні напрями використання можливостей та протидії загрозам у сфері державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві

	Сильні сторони (S)	Слабкі сторони (W)
Загрози (O)	PS1. Подальше удосконалення державної політики у сфері регулювання транспортної інфраструктури. PS2. Державне сприяння розвитку агропромислових кластерів. PS3. Удосконалення механізмів державного сприяння інноваційному розвитку.	PW1. Формування механізмів залучення інвестицій у транспортну інфраструктуру. PW2 Сприяння розвитку державної політики енергозбереження, зокрема зелених технологій у сільському господарстві. PW3. Забезпечення стійкості макроекономічного розвитку та можливостей для фінансової допомоги агросектору.
Можливості (T)	RS1. Відновлення міжнародної програми співпраці з МВФ, реструктуризація державного боргу. Це є необхідною і виключною умовою для іноземних інвесторів. RS2. Активізація роботи в напрямку сприяння найшвидшій відміні мораторію на продаж земель.	RW1. Протидія корупції у органах державної влади. RW2. Розвиток механізмів стимулювання експорту аграрної сировини. RW3. Посилення реформ у сфері соціальної політики в сільській місцевості, сприяння формуванню

	RS3. Перемога у війні з росією	демографічного потенціалу на селі.
--	--------------------------------	------------------------------------

Позитивними стимулами для них в цьому напрямі є такі сильні сторони аграрного сектора України, як сприятливі природно-кліматичні умови, кваліфіковані трудові ресурси, ємнісний внутрішній ринок та високий рівень відкритості національної економіки. Отже, було оцінено ефективність державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві. Показники співвідношення (результатів роботи підприємств агросфери до показників інвестицій та державної фінансової допомоги аграріям) мають спадну динаміку упродовж 2016–2020 рр. Це свідчить про зниження рівня ефективності державної інвестиційної політики в сільському господарстві. За результатами кореляційно-регресійного аналізу можемо стверджувати, що зв'язок між рівнем рентабельності інвестицій у сільське господарство та результативністю окремих засобів державного регулювання інвестиційної активності є високим. Рівень впливу результативності державного регулювання з використанням таких засобів, як фінансування органів управління інвестиційними процесами та фінансове стимулювання інвестиційного розвитку є найвищим порівняно з результативністю інших інструментів державного регулювання. Зростання державних витрат на органи управління інвестиціями та фінансові допомоги аграріям позитивно впливають на динаміку рентабельності інвестицій у сільському господарстві.

У цілому, враховуючи бачення науковців щодо сутності державного регулювання аграрного виробництва, ставляться завдання відносно ефективної державної підтримки виробництва сільськогосподарської продукції з урахуванням розвитку науки та формування інноваційно-інвестиційного середовища.

Також звертається увага на спрямування аграрної політики країни щодо розвитку конкурентоспроможного агропромислового виробництва через проведення державних інтервенцій сільськогосподарської продукції, встановлення внутрішніх цін та митних тарифів в інтересах вітчизняних товаровиробників. Забезпечення товаровиробників матеріально-технічними

ресурсами для виробництва продукції сільського господарства та гарантування державою продовольчої безпеки країни.

Проблема дієвості механізму державної підтримки відзначається у недосконалості механізмів розподілу бюджетних коштів та результативності їх використання.

Економічна сутність державного регулювання виробництва сільськогосподарської продукції полягає у об'єктивному розподілі бюджетних коштів відносно підтримки виробництва такої продукції.

Формування конкурентоспроможної національної економіки передбачає проведення системної реформи управління державними фінансами. При цьому, аграрна політика України полягає у гарантуванні продовольчої безпеки країни та визначені пріоритетного розвитку агропромислового виробництва.

Сільське господарство є одним з найважливіших секторів для країни. Завдяки своїм родючим ґрунтам Україну називають «житницею Європи».

Ефективна система управління державними фінансами є основою для реалізації державної аграрної політики й досягнення цілей розвитку сільського господарства шляхом забезпечення дотримання загальної бюджетної дисципліни, об'єктивного розподілу бюджетних коштів та результативності їх використання.

На сьогодні система державного регулювання, в тому числі управління державними фінансами, не повною мірою відповідає вимогам часу. Розроблення цільових бюджетних програм підтримки сільськогосподарського виробництва має повністю враховувати практику державних аудиторських досліджень та розвиток науки у цій сфері.

Не доцільно стримувати державне стимулювання відносно науково-дослідної діяльності у сфері сільськогосподарського виробництва в умовах глобальних викликів щодо продовольчої безпеки та зміну клімату.

Складові елементи економічного механізму державного регулювання мають створювати оптимальні умови для розвитку аграрної галузі як головної у народногосподарському комплексі.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Отже, департамент агропромислового розвитку Львівської обласної державної адміністрації є структурним підрозділом Львівської обласної державної адміністрації, та в межах області забезпечує виконання покладених на нього основних завдань.

За даними департаменту агропромислового розвитку Львівської обласної державної адміністрації впродовж 2009-2021 рр. кількість діючих РЦП у Львівській області не була стабільною. Так, у 2014 р. у Львівській області було затверджено рекордну кількість РЦП (89), що утруднювало їх менеджмент та можливості об'єктивної оцінки результатів виконання.

У 2016 р. Львівською обласною радою було прийняте рішення щодо скорочення кількості програм шляхом їх укрупнення в комплексні програми. У результаті цього впродовж 2016-2017 рр. у Львівській області реалізовували 42 РЦП, а у 2018 р. їх кількість зменшилась вже до 31. Комплексна програма підтримки та розвитку сільського господарства у Львівській області на 2021 – 2025 роки спрямована на виконання Державної стратегії регіонального розвитку на 2021 – 2027 роки.

З метою забезпечення в області системної реалізації державної політики в галузі сільського господарства та підвищення ефективності регіонального управління у Комплексній програмі пропонується виконання завдань шляхом надання фінансової підтримки суб'єктам підприємництва та територіальним громадам.

Агропромисловий комплекс Львівщини створює біля 20% валової доданої вартості економіки регіону. Серед усіх областей України у Львівській області проживає найбільше сільського населення - 984,3 тис. осіб, що складає 39% населення області. У 2019 році у сільське господарство Львівської області залучено 36,4 млн. дол. США прямих інвестиції (акціонерного капіталу), що складає 3,3% від загальнообласного обсягу інвестування. В минулому році в сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних з ним послуг

освоєно 1 524,9 млн грн. капітальних інвестицій або 5,5 % загального обсягу освоєних капітальних інвестицій в області.

Основними чинниками скорочення фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств були зниження їх операційних доходів та зростання обсягу операційних витрат. У 2020 році можна було спостерігати зниження значення операційного прибутку сільськогосподарських підприємств порівняно з 2019 роком на 16,2%, що пояснюється зростанням обсягу їх операційних витрат на 21,7%.

Сьогодні в Україні не існує єдиного державного органу, який би комплексно вирішував питання державного регулювання залучення інвестицій. Окремі функції регулювання інвестиційних процесів, незалежно від галузі економіки, умовно поділено за різними державними організаціями та установами.

Механізми державного регулювання інвестиційних процесів умовно можна поділити на три великі групи: правові, адміністративні та економічні. Логіка дослідження потребує розгляду кожного з них детальнішого. Зокрема, правові механізми являють собою регламентування діяльності учасників процесу інвестування в сільськогосподарському секторі завдяки створенню нормативно-правової бази (кодексів, законів, наказів, розпоряджень тощо).

Темпи приросту видатків на державне регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві відставали від темпів приросту ВВП у 2017–2020 рр. Це свідчить про наявність певного дисбалансу між розвитком інвестиційних процесів та відновлення економіки загалом. У 2018–2020 рр. можна було спостерігати поступове зменшення від’ємного темпу приросту видатків на регулювання інвестиційної діяльності.

РОЗДІЛ 3.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

3.1 Напрями удосконалення державної підтримки інвестицій в Україні

Україна належить до країн, які, незважаючи на наявний значний ресурсний, людський, географічний та природний потенціал, досі не демонструють впевненого соціально-економічного розвитку. Якщо до сих пір таке нехтування потенціалом через екстенсивні підходи до розвитку дозволяли залишатись на межі критичних показників, то подальший розвиток країни, з огляду на існуючі внутрішні та зовнішні обставини, вимагають зміну підходів до розвитку.

Пріоритети державної підтримки інвестицій в Україні повинні формуватись завдяки створенню в країні умов безпечного середовища інвестиційної діяльності (для всіх суб'єктів економіки), підходи щодо яких були розглянуті у попередніх підрозділах, та вирішенню стратегічних проблем соціально-економічного розвитку через реалізацію інвестиційного процесу в Україні, яке ми спробуємо визначити у цьому підрозділі дипломної роботи магістра.

Отже, стратегічні завдання інвестиційного розвитку полягають у досягненні довгострокових цілей держави, що визначаються з огляду на особливості соціально-економічного розвитку суспільства та критеріїв національної безпеки держави. Перспектива інвестиційного розвитку країни через державну підтримку криється не тільки у напрямках, які забезпечать фінансову віддачу (реалізація та розвиток конкурентних переваг), але й у важливих соціально-економічних задачах розвитку суспільства (соціальна інфраструктура). Виходячи з цього, ми запропонували такі пріоритетні напрями підтримки інвестицій в Україні, від яких залежить майбутнє соціального-економічного розвитку країни (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Пріоритетні напрями державної підтримки інвестицій в Україні

<i>Реалізація конкурентних переваг</i>	<i>Соціальна інфраструктура</i>
інноваційне агровиробництво	освіта, наука
авіакосмічна галузь	екологія
розвиток високотехнологічних галузей	охорона здоров'я
важка промисловість	культура
енергоефективні технології	
відновлювальна енергетика	
туризм	

До пріоритетних напрямів реалізації вітчизняних конкурентних переваг, що потребує державної підтримки віднесемо розвиток інноваційного агровиробництва, авіакосмічної та високотехнологічної галузей, важкої промисловості; соціальної інфраструктури – освіти та науки, екології, охорони здоров'я та культури. Напрями, що відповідають обом вищенаведеним критеріям та мають стратегічного значення для розвитку країни, полягають у розвитку енергоефективних технологій, відновлювальної енергетики та туризму. Модель державної підтримки повинна бути дворівневою: пряме – забезпечення сприятливого інституційного базису, безпосереднє державне фінансування (на рівні бюджетного планування), та опосередковане – сприяння залученню зовнішнього фінансування зі встановленням певних орієнтирів (головний критерій – безпека).

За всі роки незалежності вітчизняна агропромисловість (АП) та сільське господарство мають критично важливе значення для економіки, складаючи важливу частину у виробництві, однак в умов розвитку технологій та інновацій, традиційні підходи використання агропромислового потенціалу застаріли. Науковцями пропонуються комплексні програми розвитку інновацій у галузі, зі встановленням пріоритетів та запровадженням системи заходів прямого і непрямого регулювання з боку держави [31], однак ми зупинимось на обґрунтуванні економічної доцільності та визначенні

інституційних передумавактивізації цього процесу. Враховуючи, що понад 70 % українських земель вважаються сільськогосподарського призначення, можливості та перспективи є дуже високими. Для прикладу наведемо результати коефіцієнтів ефективності використання земельного фонду країн, з найбільшим внеском АП до ВВП (табл. 3.2).

Так, найбільш ефективним відповідно до результатів є показники Японії, яка, незважаючи на обмеженість земельного фонду, демонструє вагомі показники внеску до ВВП, показники України є досить слабкими. Такі слабкі результати пов'язані із дорожнечою інноваційних засобів, а, оскільки, переважна частина вітчизняних аграріїв це невеликі фермерські господарства, які не можуть собі дозволити впроваджувати інновації, рівень інноваційності української агропромисловості є низьким.

Таблиця 3.2

Показники розвитку агропромисловості в деяких країнах світу, 2019-2020 рр.

Країна	Україна	Японія	Туреччина	Бразилія	Індонезія	США	Індія	Китай
Частина у ВВП, млрд дол. США, 2020 р.	9,28	56,76	67,25	95,55	134,55	215,36	391,67	964,77
Коеф-т, 2020 р.	0,022	1,26	0,17	0,34	0,23	0,05	0,22	0,18
Частина у ВВП, млрд дол. США, 2019 р.	9,91	49,48	65,29	97,49	126,26	215,36	359,6	999,43
Коеф-т, 2019 р.	0,024	1,08	0,17	0,035	0,23	0,05	0,19	0,19

Навіть якщо дослідити діяльність великих агропромислових компаній, то можна зауважити, що їх «інноваційністю» полягає у переважно системі логістики та управління, чого достатньо для конкурентоспроможності на внутрішньому ринку, натомість, виробнича компонента не відзначається високим інноваційним рівнем. Тим не менше, найбільші АП компанії України, які демонструють відносно вищі показники ефективності²⁵ та інвестування, займають приблизно десяту частину від загальних обсягів

сільськогосподарських земель України. Саме тому, держава повинна сприяти розвитку інновацій (насамперед, для малих сільськогосподарських підприємств), через надання дотацій, кредитів та комплексу консультативних заходів. Необхідно усвідомлювати, що досягнення вищої інноваційності в АП неможливе без ринкових методів, зокрема, без забезпечення конкуренції на ринку. Враховуючи вагомість «олігархічного капіталу» на цьому ринку, неможна вважати конкуренцію справедливою, а законодавство прозорим. Активізація ринку АП відбуватиметься також із інтенсивним застосуванням різних фінансових інструментів (єврооблігацій, ІРО, кредитування тощо), що на сьогодні не достатньо розвинені, відтак, подальше реформування АП сектору повинно відбуватись з урахуванням наведених факторів.

В Україні важливо збільшувати інноваційну компоненти саме у виробничому процесі, а не тільки у логістиці та управлінні, для чого необхідна якісна реформа галузі, у т.ч. на законодавчому рівні. Перспектива зростання галузі пояснюється її потенціалом, який на сьогодні використовується скоріше екстенсивно, ніж інтенсивно. Зокрема, якщо відійти від виключно експорту сировини та збільшити можливості для переробки продукції АП, відтак, збільшити її додану вартість. Залучення інвестицій для цього вимагає змін у підходах до корпоративного управління підприємствами, співпрацю із компаніями розвинених країн (фактор репутації), диверсифікацію активів (для зменшення ризиків), розвиток логістичних мереж (збут продукції).

В розвинених країнах розробляють інституціональні підходи до реалізації інноваційної агропромисловості. Так, найбільш відомими «рамковими системами» підтримки досліджень в АП є : Національна система досліджень сільського господарства (National Agriculture Research System, NARS), Сільськогосподарська науково-інформаційна система (Agricultural Knowledge and Information System), Сільськогосподарська інноваційна система (Agriculture Innovation System) [53], які зосереджені на виробленні політики розвитку АП на основі науки, технологій та інновацій. Застосовуючи досвід та підходи подібних організацій, державна підтримка інвестиційного розвитку в

Україні повинна орієнтуватись на перехід від кількісних результатів до якісних, зокрема у сільському господарстві воно повинно визначатись такими результатами: збільшенням витрат на профільну освіту та наукові дослідження агропромисловості; як наслідок до попереднього, збільшення фахових дослідників (науковців) та спеціалістів у цій сфері; відтак, зростання вкладу вітчизняних науковців у розвиток аграрних наук (участь на міжнародних конференціях, форумах, публікація наукових статей, у т.ч. в міжнародних наукометричних базах, їх цитування та застосування наукових результатів), збільшення наукових результатів (патентів, розробок, винаходів тощо); застосування новітніх технологій для виведення нових сортів агропромислової продукції, використання та управління наявними ресурсами у більш ефективний спосіб.

Особливість розвитку країн з перехідною економікою полягає в тому, що якісні ринкові трансформації, як свідчить міжнародний досвід, потребують значних капітальних вливань в економіку. Саме залучення інвестиційного, а не кредитного капіталу зіграє конструктивну роль у розвитку економіки. На прикладі фінансово-економічної кризи 2008 р. стало зрозуміло, що насичена «неконструктивним» капіталом економіка є вразливою до внутрішніх та зовнішніх шоків та непривабливою для капітальних інвестицій. Саме тому економіка повинна демонструвати системний розвиток із сприятливим середовищем для інвестицій, а регулювання інвестиційної діяльності – бути збалансованим: максимально ліберальним у відповідності до критеріїв сталого розвитку та безпеки економіки. Узагальнену систему інструментів державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні можна зобразити таким чином (рис. 3.1).

Незважаючи на підходи до оцінки інвестиційного клімату та формування сприятливих інвестиційних умов, фактори які визначають інвестиційний процес країни можна розрізняти за такими напрямками: нормативно-правові, соціально-політичні та організаційно-економічні.

Відповідно, їх оптимізація та вдосконалення позитивним чином позначиться на інвестиційній активності в країні.

Рис. 3.1. Інструменти державного регулювання інвестиційного діяльності в Україні

Правове регулювання інвестиційних процесів у відкритій економіці як інструмент впорядкування є формальним фактором визначення національної (територіальної) юрисдикції для суб'єктів економічної діяльності, де зміст та заходи впливу більшою мірою ретранслюють міжнародний досвід регулювання інвестиційних процесів.

Особливо це характерно для перехідних економік, які прагнуть інтегруватись у ширший (регіональний, міжнародний) інвестиційний простір. Відтак, чим ближчим та подібним буде правове середовище регулювання інвестиційної діяльності в країні до міжнародних стандартів, тим більше привабливою буде економіка для зовнішніх інвесторів.

Нормативно-правову базу інвестиційного регулювання в Україні також можна віднести до бар'єрів для інвестиційної діяльності, незважаючи на кількість у понад 100 різних законів і підзаконних актів. Відсутність чіткої «взаємодії» та нестабільність є характерною ознакою регуляторної бази, що

негативно впливає на рішення інвесторів. Оскільки значна частина нормативних актів складають саме підзаконні акти, то це стає предметом (або передумовою) зловживань. Натомість, регуляторна політика, незважаючи на політичну циклічність та економічну нестабільність, повинна відштовхуватись від певних незмінних детермінант, про що всі потенційні і існуючі інвестори повинні бути проінформовані (закріпленням в правових та стратегічних документах). Йдеться за такі основи, як: гарантія безпеки права власності за будь-яких умов соціально-економічної або політичної кон'юнктури в країні; регуляторні зміни повинні здійснюватись на умовах залучення до обговорення усіх сторін, яких зміни потенційно торкатимуться, відтак, остаточне рішення приймається на основі компромісу; зміна нормативних документів в інвестиційній сфері здійснюються поступово (наприклад, протягом «перехідного періоду») і повинно бути в інтересах не тільки держави, але й інвесторів.

Запропонована методика ефективного управління державними витратами (інвестиціями), включає вісім стадій реалізації оцінки ефективності та дієздатності управління державними інвестиціями:

1. Пропозиції щодо інвестування (розробка проектів, попередній аналіз): проекти або програми підлягають (а) дієвому стратегічному плануванню та (б) попередньому аналізу (скринінг-тесту) всіх проектних пропозицій щодо наданих рекомендацій.
2. Офіційна оцінка проекту (здійснюються кваліфікованим персоналом або консультантами): проекти і програми, які задовольняють умови першого тесту, в подальшому проходять більш сувору перевірку ефективності витрат.
3. Незалежний огляд проекту: полягає у визначенні суб'єктивних та якісних оцінок проекту.
4. Відбір проектів і складання бюджету: процес оцінки та відбору державних інвестиційних проектів пов'язаний з відповідним бюджетним циклом.

5. Реалізація проекту (імплементация): після ретельного аналізу проекту на предмет спроможності (актуальності, реальності) запровадження, реалізують відповідно до критеріїв ефективності.
6. Коригування проекту: гнучка перевірка реалізації проекту дозволяє коригувати його у достатній мірі у зв'язку зі зміною проектних обставин, які вимагають зміни витратної частини проекту або його припинення.
7. «Запуск» проекту: визначення готовності об'єкта до роботи з фіксацією часових та фінансових показників.
8. Огляд і оцінка виконання проекту: загальний огляд реалізації та подальший аналіз завершених проектів.

3.2. Механізми розвитку державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві

Механізм державного регулювання регіонального розвитку знаходиться в руслі процесу стратегічного державного управління – від планування до реалізації і являє собою своєрідний «зворотний зв'язок» процесу реалізації стратегії соціально-економічного розвитку і стану об'єктів управління – регіональні та національні економічні системи в контексті здатності забезпечувати потреби виживання і розвитку суспільства (Табл. 3.3).

Для підвищення ефективності організації оперативної взаємодії між рівнями державно-управлінської ієрархії в процесі реалізації стратегій розвитку регіональних та національних економічних систем доцільно використовувати методи реінжинірингу бізнес-процесів, методи обміну даними та технології «швидкого» моніторингу стану об'єкта. Під технологіями «швидкого» моніторингу розуміється застосування концепції «чорного ящика» й оцінки вхідних і вихідних інтегральних характеристик функціонування економічної системи. Для реалізації експертно-аналітичних функцій, визначених для кожного етапу процесу функціонування механізму державного

регулювання регіонального розвитку, запропоновано сформувати ряд експертно-аналітичних груп, згрупованих за мережевим принципом.

Таблиця 3.3

Удосконалення механізму державного регулювання регіонального розвитку в період економічної стагнації: процесний аспект

Етап процесу	1. Визначення стратегічних цілей регіонального розвитку	2. Узгодження стратегії розвитку регіональної економічної системи з національною	3. Реалізація стратегії розвитку регіональної економічної системи	4. Оперативна взаємодія між рівнями державно-управлінської ієрархії в процесі реалізації стратегій розвитку
Відповідальні органи та структури	Органи регіонального управління, консалтингові компанії, представники місцевого самоврядування	Експертно-аналітичні групи при СНБОУ, НІСД й інших аналітичних центрах, КМУ	Органи регіонального управління: обласні ради, обласні державні адміністрації	КМУ, обласні ради, обласні державні адміністрації
Мета етапу	Концептуальне забезпечення стійкості, цілісності, адаптивності регіональної економічної системи в умовах стагнації	Концептуальне забезпечення цілісності національної економічної системи і коеволюції регіональної економічної системи у процесі їх стратегічного розвитку	Практичне виконання завдань етапу 1	Практичне виконання завдань етапу 2
Методичне забезпечення	Аналітичні методи стратегічного аналізу та прогнозу	Системний аналіз, методи управління «по цілях» у процесі стратегічного планування	Методи і технології забезпечення безпеки ; розвиток кластеризації; збільшення частки органічних і мережевих структур; брендинг регіону	Методи реінжинірингу бізнес-процесів, методи обміну даними, технології «швидкого» моніторингу, CALS-технології

Для координації діяльності цих груп оптимальним буде використання CALS технологій, які забезпечують інтеграцію даних і координацію діяльності експертно-аналітичних груп, дають змогу прискорювати процес за рахунок одночасного виконання рівнобіжних функцій. CALS (Continuous Acquisition and Life Cycle Support) - безперервна інформаційна підтримка життєвого циклу продукції.

Переваги використання CALS - технологій:

- 1) розширюються області діяльності підприємств (ринків збуту) за рахунок кооперації з іншими підприємствами, забезпечувана стандартизації надання інформації на різних стадіях і етапах життєвого циклу;
- 2) підвищується ефективність бізнес-процесів за рахунок інформаційної інтеграції і скорочення витрат на паперовий документообіг; підвищується "прозорість" і керованість бізнес-процесів шляхом їх реінжинірингу (скорочення витрат у бізнес-процесах за рахунок кращої збалансованості ланок);
- 3) підвищується конкурентоспроможність виробів, спроектованих і вироблених в інтегрованому середовищі з використанням сучасних комп'ютерних технологій та мають засоби інформаційної підтримки на період експлуатації;
- 4) скорочуються витрати і трудомісткість процесів технічної підготовки і освоєння виробництва нових виробів;
- 5) скорочуються календарні терміни виведення нових конкурентоспроможних виробів на ринок;
- 6) скорочується частка шлюбу і витрат, пов'язаних з внесенням змін у конструкцію;
- 7) скорочуються витрати на експлуатацію, обслуговування і ремонт виробів.

У США роботи з розвитку CALS - технологій проводяться з 1985 р в рамках низки державних програм. За оцінками зарубіжних експертів, щорічні державні витрати з реалізації цих програм становили близько 300 млн. дол. Витрати великих корпорацій в цій області досягають 400-500 млн. дол. На рік.

Впровадження CALS - технологій в промисловості США дозволило: скоротити витрати на проектування на 10-30%; скоротити час розробки виробів на 40-60%; скоротити час введення нових виробів на ринок на 25-75%; скоротити частку шлюбу і об'єм конструктивних змін на 23-73%; скоротити витрати на підготовку технічної документації до 40%; скоротити витрати на розробку експлуатаційної документації до 30% '.

Для визначення організаційного механізму функціонування при створенні глобальної інформаційної індустріальної інфраструктури організовано міжнародне CALS - співтовариство, в якому Росія бере участь. Держстандартом Росії розроблена програма стандартизації в галузі CALS - технологій. Виконання програми направлено на створення нормативної бази реалізації CALS - технологій в нашій країні.

З метою підвищення наукової обґрунтованості прогнозів, стратегії і тактик розвитку та поліпшення планової й аналітичної роботи визначені функціональні складові механізму державного регулювання регіонального розвитку (рис. 3.2).

Рис.3.2. Механізм державного регулювання регіонального розвитку

Компетентність у застосуванні інструментарію механізму державного регулювання регіонального розвитку, призначення якого спрямовано на підвищення наукової обґрунтованості прогнозів, стратегії і тактик розвитку, поліпшення планової й аналітичної роботи, дасть змогу забезпечити

врегулювання неузгодженості взаємодій та ліквідувати фрагментарність управлінського впливу.

Доведено, що забезпечення виваженості управлінського впливу на регіональний розвиток вимагає від органів державної влади своєчасних коригувань, що регулюють і відновлюють оптимальну структуру економічних, нормативноправових, фінансово-інвестиційних, організаційних заходів, що спрямовують і орієнтують стадії, етапи розвитку щодо досягнення соціально-економічної результативності та переведення регіональної економічної системи із фази стагнації у фазу відродження.

З огляду на низку складнощів у реалізації державної інвестиційної політики в сільському господарстві доволі гостро постає проблема оптимізації публічного адміністрування інвестиційних процесів відповідно до вимог ринкових умов та глобальних викликів. Темпи макроекономічної динаміки та глобальні виклики сучасності можуть загрожувати світовою економічною кризою, що ставить нові умови для перегляду перспектив розвитку України на сировинних ринках сільськогосподарської продукції. У цьому руслі обраний Україною поточний напрям розвитку аграрної економіки формує ризики, що у довгостроковій перспективі здатні спричинити масштабну фінансово-економічну кризу у всіх секторах господарського комплексу, зокрема і сільському господарстві. Тому пошук та наукове обґрунтування напрямів вдосконалення державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві мають враховувати насамперед інноваційні перспективи, впровадження сучасних стандартів у способи організації праці в сільському господарстві, розвиток сучасних агротехнологій тощо.

З метою визначення напрямів подальшого розвитку державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві було обґрунтовано та розроблено інституційно-організаційну модель державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві (рис. 3.3).

Рис.3.3 Модель державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві в регіонах України

Наведену модель сформовано на основі вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві.

Суб'єкти та об'єкти моделі активізації інвестиційної активності в сільському господарстві є елементами першого порядку, що визначають власне її функціональний зміст. Суб'єктами є безпосередньо органи державного регулювання інвестиційних процесів. Об'єктами є процеси державного впливу з боку органів державної влади на інвестиційну активність та розвиток підприємницьких ініціатив у сільському господарстві.

Зв'язки між окремими елементами позначено суцільними та пунктирними лініями, якими відображають відповідно відносини координації або підпорядкування між складовими моделі. Суб'єкти механізму державного регулювання інвестиційних процесів функціонують на основі відповідного нормативного та методологічного забезпечення. Наведений підхід в цьому аспекті відрізняється від наявних нині у наукових джерелах поглядів тим, що акцентовано увагу на методології управління суб'єктами моделі. Класична думка щодо формування механізму державного регулювання інвестицій ґрунтується на визначенні лише нормативної складової, яка регламентує дії основних його елементів. Однак, методологічне забезпечення державного регулювання зазвичай розглядається як окремий механізм та не включається безпосередньо до моделі інвестиційної політики. Такий підхід вважаємо дещо застарілим, оскільки процеси державного регулювання в інвестиційній сфері потребують формування відповідної методології та розвитку системи правил публічного адміністрування.

Теоретико-методологічне обґрунтування процесу державного регулювання інвестиційних процесів передбачає вироблення певних стандартів та підходів до запровадження заходів інвестиційного стимулювання. Варто зауважити, що в поточній моделі державного регулювання інвестиційної діяльності України цей елемент є присутнім, однак бракує його наукового обґрунтування. Стандарти публічного адміністрування та професійної етики держслужбовців перебувають на етапі формування. В сучасній світовій практиці інвестиційного регулювання значного поширення набули стандарти проектного менеджменту PMРВОК, які розробила та постійно удосконалює міжнародна організація Project Management Institute (Meet the Demands. Certification Maintenance, 2019).

Перспективним напрямком удосконалення методології державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві могло б бути запровадження програм з підготовки фахівців державної служби з управління інвестиційними проєктами. Вони могли б надавати кваліфіковану

консультаційну підтримку тим сільськогосподарським підприємствам, які прагнуть максимально ефективно використати ресурси у фінансуванні інвестиційних проєктів. Наразі спроби надання кваліфікованої консультаційної підтримки у сфері проектного менеджменту зроблено у програмі Європейського банку реконструкції та розвитку, який з 2018 року запровадив в Україні створення аутсорсингової платформи, яка дозволяє підприємствам малого та середнього бізнесу отримати кваліфіковану інформаційну підтримку під час планування та реалізації інвестиційних проєктів (We invest in changing lives, 2019).

Також адаптація методології державного управління в сфері інвестиційної політики відповідно до вимог проектного менеджменту дала б можливість прискорити реформування державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві, здійснити якісний ривок у зростанні професійного рівня працівників апарату державної служби. Доволі ефективним могло б стати створення регіональних центрів інформаційного сприяння сільськогосподарським підприємства у сфері імплементації інвестиційних проєктів та програм.

Функціонування наведених вище елементів системи було б неповноцінним без формулювання основних положень державної стратегії інвестиційного розвитку сільського господарства. Основні параметри (мета, головні завдання, напрями) реалізації інвестиційної стратегії держави в аграрному секторі зображено на рис. 3.4.

Рис. 3.4. Основні параметри реалізації інвестиційної стратегії держави в аграрному секторі

Стратегічний елемент інвестиційної політики передбачає визначення довгострокових цілей і завдань, які спрямовані на лібералізацію умов господарської діяльності, підвищення прозорості законодавства, зменшення регуляторного тиску, розроблення важелів фінансового сприяння здійсненню інвестицій у сегменті малих та середніх аграрних підприємств. Метою реалізації інвестиційної стратегії держави у розвитку аграрного сектору є формування ефективної політики державного сприяння розвитку інвестицій у агросекторі, що дасть змогу підвищити рівень інвестиційної привабливості сільськогосподарської сфери.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Отже, стратегічні завдання інвестиційного розвитку полягають у досягненні довгострокових цілей держави, що визначаються з огляду на особливості соціально-економічного розвитку суспільства та критеріїв національної безпеки держави. Перспектива інвестиційного розвитку країни через державну підтримку криється не тільки у напрямках, які забезпечать фінансову віддачу (реалізація та розвиток конкурентних переваг), але й у важливих соціально-економічних задачах розвитку суспільства (соціальна інфраструктура). Виходячи з цього, ми запропонували такі пріоритетні напрями підтримки інвестицій в Україні, від яких залежить майбутнє соціально-економічного розвитку країни.

В Україні важливо збільшувати інноваційну компоненту саме у виробничому процесі, а не тільки у логістиці та управлінні, для чого необхідна якісна реформа галузі, у т.ч. на законодавчому рівні. Перспектива зростання галузі пояснюється її потенціалом, який на сьогодні використовується скоріше екстенсивно, ніж інтенсивно. Зокрема, якщо відійти від виключно експорту сировини та збільшити можливості для переробки продукції, відтак, збільшити її додану вартість. Залучення інвестицій для цього вимагає змін у підходах до корпоративного управління підприємствами, співпрацю із компаніями розвинених країн (фактор репутації), диверсифікацію активів (для зменшення ризиків), розвиток логістичних мереж (збут продукції).

Нормативно-правову базу інвестиційного регулювання в Україні також можна віднести до бар'єрів для інвестиційної діяльності, незважаючи на кількість у понад 100 різних законів і підзаконних актів. Відсутність чіткої «взаємодії» та нестабільність є характерною ознакою регуляторної бази, що негативно впливає на рішення інвесторів.

Для підвищення ефективності організації оперативної взаємодії між рівнями державно-управлінської ієрархії в процесі реалізації стратегій розвитку регіональних та національних економічних систем доцільно використовувати методи реінжинірингу бізнес-процесів, методи обміну

даними та технології «швидкого» моніторингу стану об'єкта. Для реалізації експертно-аналітичних функцій, визначених для кожного етапу процесу функціонування механізму державного регулювання регіонального розвитку, запропоновано сформувати ряд експертно-аналітичних груп, згрупованих за мережевим принципом. Для координації діяльності цих груп оптимальним буде використання CALS технологій, які забезпечують інтеграцію даних і координацію діяльності експертно-аналітичних груп, дають змогу прискорювати процес за рахунок одночасного виконання рівнобіжних функцій.

З метою підвищення наукової обґрунтованості прогнозів, стратегії і тактик розвитку та поліпшення планової й аналітичної роботи визначені функціональні складові механізму державного регулювання регіонального розвитку. Компетентність у застосуванні інструментарію механізму державного регулювання регіонального розвитку, призначення якого спрямовано на підвищення наукової обґрунтованості прогнозів, стратегії і тактик розвитку, поліпшення планової й аналітичної роботи, дасть змогу забезпечити врегулювання неузгодженості взаємодій та ліквідувати фрагментарність управлінського впливу.

З метою визначення напрямів подальшого розвитку державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві було обґрунтовано та розроблено інституційно-організаційну модель державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві. Наведену модель сформовано на основі вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві.

Метою реалізації інвестиційної стратегії держави у розвитку аграрного сектору є формування ефективної політики державного сприяння розвитку інвестицій у агросекторі, що дасть змогу підвищити рівень інвестиційної привабливості сільськогосподарської сфери.

ВИСНОВКИ

Державна регіональна політика в Україні на сьогоднішній день не забезпечила мінімізації ризиків, пов'язаних з диспропорційністю територіального розвитку, що призвело до консервування та й загалом до поглиблення міжрегіональних диспропорцій, дезінтеграції національного економічного простору та зростання соціальної напруги в суспільстві. Зазначене вказує на необхідність розробки нових підходів до формування та реалізації державної регіональної політики, яка сприятиме економічному зростанню територій, перетворенню регіональних відмінностей у нові можливості для їх соціально-економічного розвитку та забезпечення високого рівня якості життя населення незалежно від місця проживання.

Важливо, щоб в умовах розбудови нової інституційної архітектури системи державного регулювання регіонального розвитку було дотримано баланс управлінських впливів центрального, регіонального і місцевого рівнів та досягнуто консенсус між загальнонаціональними пріоритетами та потребами конкретних територій.

Ці проблеми прямо чи опосередковано впливають на розбудову механізмів реалізації державної регіональної політики, соціально-економічної політики регіонів, в т.ч. у частині відносин між регіональною владою та територіальними громадами.

Державна регіональна політика сьогодні використовує інструменти міжбюджетного вирівнювання та програмно-проектний інструментарій стимулюючого впливу. З огляду на наявні інструменти можна говорити про активну та пасивну регіональну політику. Якщо пасивна регіональна політика включає інструменти міжбюджетного вирівнювання (дотації та субвенції), то активна - націлена на впровадження заходів стимулюючого впливу, реалізація яких сприятиме підвищенню рівня конкурентоспроможності економік регіонів.

Одним із важливих завдань державного регулювання регіональної політики України на сучасному етапі є врахування європейських орієнтирів регіонального розвитку та приведення вітчизняної нормативно-правової бази у

відповідність з нормативними документами ЄС, Ради Європи та інших нормотворчих міжнародних організацій.

Аналіз організаційної структури механізмів державного управління здійснено, виходячи з позиції, що це ієрархія його складових, що забезпечують виконання певних функцій, необхідних для досягнення цілей управління, а також сукупність правил та обмежень взаємодії складових.

Основними складовими механізму державної управління та підтримки є цілі, функції, суб'єкти управління, методи (способи), інструменти, норми, принципи, стимули та ресурси.

Отже, департамент агропромислового розвитку Львівської обласної державної адміністрації є структурним підрозділом Львівської обласної державної адміністрації, та в межах області забезпечує виконання покладених на нього основних завдань.

За даними департаменту агропромислового розвитку Львівської обласної державної адміністрації впродовж 2009-2021 рр. кількість діючих РЦП у Львівській області не була стабільною. Так, у 2014 р. у Львівській області було затверджено рекордну кількість РЦП (89), що утруднювало їх менеджмент та можливості об'єктивної оцінки результатів виконання.

У 2016 р. Львівською обласною радою було прийняте рішення щодо скорочення кількості програм шляхом їх укрупнення в комплексні програми. У результаті цього впродовж 2016-2017 рр. у Львівській області реалізовували 42 РЦП, а у 2018 р. їх кількість зменшилась вже до 31. Комплексна програма підтримки та розвитку сільського господарства у Львівській області на 2021 – 2025 роки спрямована на виконання Державної стратегії регіонального розвитку на 2021 – 2027 роки.

З метою забезпечення в області системної реалізації державної політики в галузі сільського господарства та підвищення ефективності регіонального управління у Комплексній програмі пропонується виконання завдань шляхом надання фінансової підтримки суб'єктам підприємництва та територіальним громадам.

Агропромисловий комплекс Львівщини створює біля 20% валової доданої вартості економіки регіону. Серед усіх областей України у Львівській області проживає найбільше сільського населення - 984,3 тис. осіб, що складає 39% населення області. У 2019 році у сільське господарство Львівської області залучено 36,4 млн. дол. США прямих інвестицій (акціонерного капіталу), що складає 3,3% від загальнообласного обсягу інвестування. В минулому році в сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних з ним послуг освоєно 1 524,9 млн грн. капітальних інвестицій або 5,5 % загального обсягу освоєних капітальних інвестицій в області.

Основними чинниками скорочення фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств були зниження їх операційних доходів та зростання обсягу операційних витрат. У 2020 році можна було спостерігати зниження значення операційного прибутку сільськогосподарських підприємств порівняно з 2019 роком на 16,2%, що пояснюється зростанням обсягу їх операційних витрат на 21,7%.

Сьогодні в Україні не існує єдиного державного органу, який би комплексно вирішував питання державного регулювання залучення інвестицій. Окремі функції регулювання інвестиційних процесів, незалежно від галузі економіки, умовно поділено за різними державними організаціями та установами.

Механізми державного регулювання інвестиційних процесів умовно можна поділити на три великі групи: правові, адміністративні та економічні. Логіка дослідження потребує розгляду кожного з них детальнішого. Зокрема, правові механізми являють собою регламентування діяльності учасників процесу інвестування в сільськогосподарському секторі завдяки створенню нормативно-правової бази (кодексів, законів, наказів, розпоряджень тощо).

Темпи приросту видатків на державне регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві відставали від темпів приросту ВВП у 2017–2020 рр. Це свідчить про наявність певного дисбалансу між розвитком інвестиційних процесів та відновлення економіки загалом. У 2018–2020 рр.

можна було спостерігати поступове зменшення від'ємного темпу приросту видатків на регулювання інвестиційної діяльності.

Таким чином, стратегічні завдання інвестиційного розвитку полягають у досягненні довгострокових цілей держави, що визначаються з огляду на особливості соціально-економічного розвитку суспільства та критеріїв національної безпеки держави. Перспектива інвестиційного розвитку країни через державну підтримку криється не тільки у напрямках, які забезпечать фінансову віддачу (реалізація та розвиток конкурентних переваг), але й у важливих соціально-економічних задачах розвитку суспільства (соціальна інфраструктура). Виходячи з цього, ми запропонували такі пріоритетні напрями підтримки інвестицій в Україні, від яких залежить майбутнє соціально-економічного розвитку країни.

В Україні важливо збільшувати інноваційну компоненту саме у виробничому процесі, а не тільки у логістиці та управлінні, для чого необхідна якісна реформа галузі, у т.ч. на законодавчому рівні. Перспектива зростання галузі пояснюється її потенціалом, який на сьогодні використовується скоріше екстенсивно, ніж інтенсивно. Зокрема, якщо відійти від виключно експорту сировини та збільшити можливості для переробки продукції, відтак, збільшити її додану вартість. Залучення інвестицій для цього вимагає змін у підходах до корпоративного управління підприємствами, співпрацю із компаніями розвинених країн (фактор репутації), диверсифікацію активів (для зменшення ризиків), розвиток логістичних мереж (збут продукції).

Нормативно-правову базу інвестиційного регулювання в Україні також можна віднести до бар'єрів для інвестиційної діяльності, незважаючи на кількість у понад 100 різних законів і підзаконних актів. Відсутність чіткої «взаємодії» та нестабільність є характерною ознакою регуляторної бази, що негативно впливає на рішення інвесторів.

Для підвищення ефективності організації оперативної взаємодії між рівнями державно-управлінської ієрархії в процесі реалізації стратегій розвитку регіональних та національних економічних систем доцільно

використовувати методи реінжинірингу бізнес-процесів, методи обміну даними та технології «швидкого» моніторингу стану об'єкта. Для реалізації експертно-аналітичних функцій, визначених для кожного етапу процесу функціонування механізму державного регулювання регіонального розвитку, запропоновано сформувати ряд експертно-аналітичних груп, згрупованих за мережевим принципом. Для координації діяльності цих груп оптимальним буде використання CALS технологій, які забезпечують інтеграцію даних і координацію діяльності експертно-аналітичних груп, дають змогу прискорювати процес за рахунок одночасного виконання рівнобіжних функцій.

З метою підвищення наукової обґрунтованості прогнозів, стратегії і тактик розвитку та поліпшення планової й аналітичної роботи визначені функціональні складові механізму державного регулювання регіонального розвитку. Компетентність у застосуванні інструментарію механізму державного регулювання регіонального розвитку, призначення якого спрямовано на підвищення наукової обґрунтованості прогнозів, стратегії і тактик розвитку, поліпшення планової й аналітичної роботи, дасть змогу забезпечити врегулювання неузгодженості взаємодій та ліквідувати фрагментарність управлінського впливу.

З метою визначення напрямів подальшого розвитку державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві було обґрунтовано та розроблено інституційно-організаційну модель державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві. Наведену модель сформовано на основі вивчення вітчизняного та зарубіжного досвіду державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві.

Метою реалізації інвестиційної стратегії держави у розвитку аграрного сектору є формування ефективної політики державного сприяння розвитку інвестицій у агросекторі, що дасть змогу підвищити рівень інвестиційної привабливості сільськогосподарської сфери.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атаманчук Г.В. Теория государственного управления: курс лекций. Москва: Юридическая литература, 1997. 400 с.
2. Барінов, В.В. та Скорик Г. І., 2012. Державне регулювання економіки. Львів: Видавництво Львівської політехніки.
3. Безп'ята, І.В., 2016. Особливості залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор економіки. Економіка і суспільство, 4, с. 67–71.
4. Біль М.М., Третяк Г.С., Крайник О.П. Механізм державного управління туристичною галуззю (регіональний аспект): наук. розробка. Київ: НАДУ, 2009. 39 с.
5. Бланк, И.А., 2001. Инвестиционный менеджмент. Киев: ЭльгаН, Ника-Центр.
6. Близнюк, А.О. та Шершенюк, О.М., 2017. Інвестиції в сільське господарство України. Економіка. Фінанси. Право, 2, с. 53–55.
7. Боделан В.Р. Організаційно-функціональні структури: особливості впливу чинників їх побудови на ефективність функціонування організаційного механізму державного управління. Публічне управління: теорія та практика. Харків, 2013. Вип. 3. С. 53–59. URL: http://nbuv.gov.ua/jpdf/Pubupr_2013_3_10.pdf
8. Бойко, В.В., 2015. Інституційні загрози формуванню господарського механізму розвитку сільських територій. Аграрна економіка, 8 (1/2), с. 47–53.
9. Бондар, О.А., Якимчук, І.М. та Горчаківська, Г.В., 2011. Інвестиції, як складові моделювання економічних систем: сутність та класифікація. Містобудування та територіальне планування, 40 (1), с. 129–140.
10. Бондаренко, Ю.Г., 2019. Механізм державного управління інвестуванням в рекреаційній сфері. Кандидат економічних наук. Національний університет «Львівська політехніка».

11. Бондарчук, Н.В., 2018. Удосконалення державного регулювання інноваційної діяльності в Україні. Публічне управління та адміністрування в Україні. № 5, с. 32–36.
12. Боровік, Л.В. та Танклевська, Н.С., 2019. Концептуальні засади удосконалення інвестиційної політики розвитку сільського господарства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство, 26 (1), с. 24–28.
13. Боровік, Л.В., 2017. Методичні підходи до оцінки ефективності інвестиційної політики сільського господарстві. Причорноморські Причорноморські економічні студії, 22, с. 75–79.
14. Боровік, Л.В., 2018а. Державна інвестиційна політика розвитку сільського господарства. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки, 29 (2), с. 83–86. 12. Боровік, Л.В., 2018. Теоретичний базис формування інвестиційної політики розвитку сільського господарства України. Держава та регіони. Серія : Економіка та підприємництво, 1, с. 71–78.
15. Борщ, Л.М., 2005. Інвестування: теорія і практика. Київ: Знання.
16. Буркинський Б.В., Горячук В.Ф. Соціальний капітал: сутність, джерела та структура, оцінка. Економіка України. Київ, 2013. № 1. С. 125– 132.
17. Верховна Рада України, 1990. Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві: Закон України від 17 жовтня 1990 р. № 400-XII [online]. Доступно: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/400-12> [Дата звернення 20 Вересень 2022].
18. Верховна Рада України, 1991а. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 1 травня 1991р. N 2121-III [online]. Доступно: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
19. Верховна Рада України, 1991b. Про захист іноземних інвестицій на Україні: Закон України від 10 вересня 1991 р. № 1540а-XII [online]. Доступно: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1540%D0%B0-12>.

20. Верховна Рада України, 1991с. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16 квітня 1991 р. N 959-XII [online]. Доступно: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/959-12>.
21. Верховна Рада України, 1991d. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18 березня 1991 р. № 1560-XII [online]. Доступно: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>
22. Вовчак, О., Дзюрах, Ю., Кулиняк, І., Гальків, Л. і Рачинська, Г. 2022. Економічний механізм державного регулювання інвестиційної діяльності в сільському господарстві. Financial and credit activity problems of theory and practice. 3, 44 (Лип 2022), 269–279.
23. Віблій, П.І., Лащик, І.І. та Кремінь, М.О., 2019. Інвестиції в сільськогосподарський сектор: стан та перспективи [online]. Ефективна економіка, 1. Доступно: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=6834> [Дата звернення 25 Вересень 2022].
24. Віслапуу, С.С. та Дзюрах, Ю.М., 2018. Інвестиційні ризики – управління та шляхи подолання. В: Економічний розвиток держави, регіонів і підприємств: проблеми та перспективи, Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених, Львів, 18–19 Травень 2017 р. Львів: Видавництво Львівської політехніки, с. 77–78.
25. Галанець, В.В. та Дзюрах, Ю.М., 2018а. Державна аграрна політика у контексті євроінтеграції. В: Європейський вектор модернізації економіки: креативність, прозорість та сталий розвиток. Харків: ФОП 209 Панов А. М., с. 52–61.
26. Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року / затв. Постановою КМУ від 6 серп. 2014 р. № 385 // Уряд. кур'єр. – 2014. – № 160. – (3 верес.).
27. Державна служба статистики України, 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

28. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети : монографія / З. С. Варналій, В. Є. Воротін, В. С. Куйбіда [та ін] ; за заг. ред. З. С. Варналія. – К. : НІСД, 2007. – 768 с.
29. Дуков Д.Ф. Структура механізмів державного управління та методичний підхід до її формування. Ефективність державного управління: зб. наук. праць. Львів, 2016. Вип. 1-2(1). С. 229–236. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2016_1-2\(1\)__28](http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2016_1-2(1)__28).
30. Дейнеко Л. В. Інноваційний шлях виходу агропродовольчого сектора з кризи [Електронний ресурс] / Л. В. Дейнеко, В. Л. Троян, Е. І. Шелудько // Економіка. Управління. Інновації. – 2009. – № 2. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eui_2009_2_14. с. 7-9
31. Дуков Д.Ф. Методичні засади формування структури механізмів державного управління. Забезпечення конструктивного діалогу між владою та суспільством: матеріали наук.-практ. конф. (Одеса, 28 квіт. 2016 р.). Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2016. С. 27–29.
32. Дунаєв І. В. Публічна регіональна економічна політика в Україні: формування механізмів модернізації / І.В. Дунаєв. Харків: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр». 2017. – С. 13
33. Дьяконова, С.Ю., 2014. Показники ефективності інвестицій сільськогосподарських підприємств. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки, 9 (3), с. 91–95.
34. Єрмоленко, В.М., 2010. Аграрне право України. Київ: ЮрінкомІнтер. 76.
- Жаліло, Я.А., Покришка, Д.С., Бережний, Я.В., Павлюк, А.П., Молдван, О.О. та Біла, С.О., 2013. Національні проєкти у стратегії економічної модернізації України. Київ: НІСД.
35. Жаліло Я.В. Про принципи сучасної політики регіонального розвитку.[Електронний ресурс] – Режим доступу: https://dt.ua/macrolevel/pro-principi-suchasnoyi-politikiregionalnogo-rozvitku-281358_.htm

36. Жмайлов, В.М. та Рижикова, Н.І., 2017. Інноваційноінвестиційне забезпечення сталого розвитку сільських територій . Соціальноекономічні проблеми сучасного періоду України, 5, с. 75–78.
37. Загородній, А.Г., Вознюк, Г.Л. та Смовженко, Т.С., 2002. Фінансовий словник. 4–те вид., випр. та доп. Київ: Знання.
38. Зверяков, М.І., та Сментина, Н.В., 2014. Розбудова в Україні мережі агенцій регіонального розвитку: вітчизняний досвід і керівництво до дій. Бізнес Інформ, 6, с. 57–63.
39. Зиза, О.О. та Воробйова, Ю.М., 2018. Тенденції реалізації інвестиційних проєктів у сільськогосподарській галузі України. Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського. Серія: Економічні науки, 1, с. 194–203.
40. Іванова, М.О., 2013. Деякі аспекти інвестицій як економічної категорії та їх класифікації. Інноваційна економіка, 5, с. 256–260.
41. Кунєв Ю.Д., Коросташова І.М., Мазур А.В. Управління в митній службі: підруч. Київ: Центр навч. л-ри, 2006. 406 с.
42. Макарейко Н.В. Административное право Москва: Высшее образование, 2009. 189 с. URL: <http://be5.biz/pravo/amnv/toc.html>.
43. На шляху до Європи. Український досвід єврорегіонів / Є. Кіш, О. Вишняков, Л. Лендшел [та ін.] ; за ред. С. Максименка, І. Студеннікова. – К. : Логос, 2000. – 224 с.
44. Нова державна регіональна політика / В. С. Куйбіда, О. М. Іщенко, А. Ф. Ткачук та ін.]. – К. : Крамар, 2009. – 232 с.
45. Офіційний сайт Львівської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://old.loda.gov.ua/departament-ahropromyslovoho-rozvytku>
46. Офіційні дані Львівської обласної ради. Обласні програми [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oblrada.lviv.ua/oblprograms>

47. Поняття та види методів державного управління [Електронний ресурс]

<http://studies.in.ua/admin-pravo-shpora/20088-ponyattya-ta-vidi-metodv-derzhavnogo-upravlnnya.html>.

48. Регіональний розвиток та державна регіональна політика в Україні: стан і перспективи змін у контексті глобальних викликів та європейських стандартів політик / Проект ЄС «Підтримка політики регіонального розвитку в Україні». Київ. 2013. С.18.

49. Регіональний вимір соціально-економічного розвитку і засади нової регіональної політики. – К. : НІСД, 2013. – С. 3

50. Регіональне управління : навч. посіб. / Л. М. Зайцева, С. М. Серьогін, Н. Й. Коніщева [та ін.] ; за заг. ред. Л. М. Зайцевої. – Д. : ДФ УАДУ, 2000. – 240 с.

51. Рудніцька Р.М., Сидорчук О.Г., Стельмах О.М. Механізми державного управління: сутність і зміст; за наук. ред. М.Д. Лесечка. А.О. Чемериса. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2005. 28 с.

52. Федорчак О.В. Класифікація механізмів державного управління. Демократичне врядування: електрон. наук. фахове вид. 2008. № 1. Електронне наукове фахове видання. URL: http://www.nbu.gov.ua/ejournals/DeVr/2008-01/O_Fedorchak.pdf.

53. How Innovative Is Your Agriculture? Using Innovation Indicators and Benchmarks to Strengthen National Agricultural Innovation Systems /D.J. Spielman, R. Birner // Agriculture and Rural Development Discussion, Paper 41. – World Bank, 2008. – 48 p. с. 3-5